

श्रोत: अभियान, २०७४/११/०६

बाँध मर्मतका लागि मध्यमस्र्याडदी दश दिनलाई बन्द

७० मेगावाटको मध्यमस्र्याडदी जलविद्युत आयोजना मर्मतका लागि दश दिन बन्द हुने भएको छ । आयोजनाको बाँध रहेको स्थानमा भूक्षय रोक्न बनाइएको भौतिक संरचना मर्मत गर्नुपर्ने भएपछि फागुन १० गतेबाट उत्पादन बन्द गर्न लागिएको बताइएको छ ।

विद्युत उत्पादन बन्द भएपनि लोडसेडिङ भने नहुने नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले बताएका छन् । विद्युत प्रणालीमा कुनै समस्या आएमा विद्युत आपूर्ति कहींकतै कुनै समयमा अवरुद्ध हुन सक्ने घिसिङको भनाई छ । उनले भने, 'यस अवधिमा लोडसेडिङ हुन नदिन कुलेखानी पहिलो र दोस्रो विद्युत गृह पूर्ण क्षमतामा चलाउनेलगायतका वैकल्पिक व्यवस्थाको बन्दोवस्ती गरिसकेका छौं ।' उनकाअनुसार, कुलेखानी जलाशयमा पानीको सतह १ हजार ५ सय २१ दशमलव ९८ मिटर छ, जुन गतवर्षको यही अवधिको तुलनामा करीव ३ दशमलव ८३ मिटर बढी हो । कुलेखानी पहिलोबाट ६० मेगावाट र दोस्रोबाट ३२ मेगावाट गरी ९२ मेगावाट विद्युत उत्पादन हुन्छ ।

मध्यमस्र्याडदीको बाँयातर्फको बाँधमा पानीले खोतल्दा पहिले बनाइएको संरचनामा क्षतिपुगेको छ । थपक्षति हुन नदिन मर्मत गर्न लागिएको आयोजनाका प्रमुख पशुपति गौतमले जानकारी दिए । 'गतवर्ष नै मर्मत गर्न लागेका थियोँ तर भार प्रेषण केन्द्र (एलडिसी)बाट विद्युत व्यवस्थापनमा गाह्रो हुने बताएपछि रोकिएको थियो', उनले भने, 'यस वर्ष पनि गरिएन भने थप क्षति पुग्ने देखिएपछि सात दिनभित्र मर्मत सक्ने गरी एलडिसीबाट सट डाउन पाएका छौं ।' गौतमका अनुसार, आयोजना मर्मतको काम २४ सै घण्टा हुने छ ।

केन्द्रबाट विद्युतको माग बढी हुने साँझ र विहान (पिकआवर)मा ७० मेगावाट र अन्य समयमा करीव ३० मेगावाट विद्युत उत्पादन हुदै आएको छ । मध्यमस्र्याडदी अर्धजलाशययुक्त (पिकिड रन अफ रिभर) आयोजना हो ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/०६

नयाँ सरकारसँगै ऊर्जा सचिवस्तरीय बैठक

अघिल्लो वर्ष यसै समयमा भएको नेपाल-भारत ऊर्जा सचिवस्तरीय बार्ता नयाँ सरकारले पूर्णता पाएसँगै शुरू हुने अपेक्षा गरिएको छ । यसले गर्दा अहिलेसम्म अनिर्णीत रहेका विद्युत्सम्बन्धी विषय टुङ्गोमा पुर्याउन वातावरण सृजना हुने बताइएको छ ।

बैठकबाट इनर्जी बैङ्किङसँग सम्बन्धित विद्युत् आदानप्रदानको विषय टुङ्गो लगाउने ऊर्जा मन्त्रालयको तयारी रहेको छ । वर्षामा बढी हुने विद्युत्को बैङ्किङ गरी हिउँदको आवश्यकता पूरा गर्ने उद्देश्यका साथ बैठकमा यो विषय उठाउन लागिएको मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेश घिमिरेले जानकारी दिए । ‘अपर तामाकोशी सञ्चालनमा आएपछि वर्षायामको प्रणालीमा विद्युत् बढी(सरप्लस) हुनेछ,’ उनले भने, ‘त्यो बेला भारतलाई विद्युत् दिएर सुक्खायाममा यता अभाव हुने बेला ल्याउने व्यवस्था (विद्युत् बैङ्किङ)को विषयमा छलफल हुनेछ ।’ दुईतिरको विद्युत्को दर फरक परे पनि त्यसले असर नपर्ने गरी आदानप्रदानको व्यवस्था गर्ने घिमिरेले बताए ।

यसबाहेक अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन तथा सबस्टेशनका विषयमा समेत छलफल हुने भएको छ । यसमा निर्माणाधीन ढल्केवर-मुजफ्फरपुर अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन तथा सबस्टेशनको क्षमता वृद्धि (अपग्रेड)का विषयमा पनि छलफलमा समेटिनेछ ।

उक्त सबस्टेशनलाई २ सय केभीबाट ४ सय केभीमा अपग्रेड गरिने भएको छ । यसका लागि ठेकेदार छनोटसमेत भई काम अघि बढिसकेको छ । त्यस्तै दोस्रो अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन (बुटवल-गोरखपुर) अघि बढाउने सम्बन्धमा पनि बैठकमा छलफल हुने बताइएको छ । उक्त प्रसारण आयोजनाको निर्माण सम्बन्धी विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन अघिल्लो वर्षको बैठकबाटै स्वीकृत भइसकेको हो । तर, यसबीचमा सो आयोजनाको अपेक्षाकृत प्रगति भएको छैन । मन्त्रालयले भारतको समकक्षी मन्त्रालय पावर मिनिष्ट्रिसँग टुङ्ग्याउनेपनि विषय ‘विद्युत् खरीद/विक्री सम्झौता (पीटीए)’को कार्यान्वयनको अवस्थाको अझै टुङ्गो लागेको छैन । गतवर्ष मङ्सिरमा भारतले ‘सीमापार विद्युत् व्यापार निर्देशिका’ सार्वजनिक गरेपछि यो विषय अन्योलमा परेको हो । निर्देशिकाले तय गरेको व्यवस्था अनुसार नेपालमा उत्पादित विद्युत् आयातका सम्बन्धमा भारतले कडाइ अपनाउने देखिन्छ ।

तर, त्यसअघि नै सन् २०१४ मा भएको पीटीएको कार्यान्वयनको अवस्था के हुने भन्ने बारेमा अझै भारतको धारणा नआएको प्रवक्ता घिमिरे बताउँछन् । ‘निर्देशिका आएपछि हामीले पीटीएको कार्यान्वयनको सवाल के हुन्छ भनी परराष्ट्र मन्त्रालयको च्यानलबाट सोधी पठाएका थियौं,’ उनले भने, ‘आशा गरौं बैठकअघि नै उनीहरूको जवाफ आउनेछ ।’ जवाफ नआए बैठकमा यो विषय पनि उठाइने घिमिरेले जानकारी दिए ।

गत भदौमा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको भारत भ्रमणका क्रममा देउवा र भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीबीच पीटीएबमोजिम विद्युत् खरीदविक्री गर्न प्रक्रिया अघि बढाउने समझदारी भएको थियो । तर, औपचारिक प्रक्रियाले आधिकारिक संयन्त्रबाट भने जवाफ नआएको घिमिरे बताउँछन् ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/०६

तनहुँ हाइड्रोको ९२% मुआब्जा वितरण

तनहुँ हाइड्रोपावर लिमिटेडले निर्माणाधीन १ सय ४० मेगावाट क्षमताको तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाबाट प्रभावित ९२ प्रतिशतलाई मुआब्जा वितरण गरेको छ । कम्पनीका अनुसार तनहुँमा निर्माणमाधीन आयोजना प्रभावितका लागि मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति वितरण अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

आयोजनास्थलमा पर्ने १ हजार २ सय रोपनीमध्ये डुबान क्षेत्रका स्थानीयलाई मुआब्जा वितरण गरिएको हो । हालसम्म आयोजनाले रू. ६१ करोड ६४ लाख मुआब्जा वितरण गरिसकेको छ । गत वर्षको फागुनबाट मुआब्जा वितरण शुरू भएको थियो । आयोजनाले कुल ६७ करोड मुआब्जा वितरण गर्नुपर्नेछ । आयोजनाले जग्गाको मात्रै नभई घरटहरा, गोठ तथा रुखबिरुवाको समेत मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति वितरण गरेको आयोजनाका सूचना अधिकृत सचेन गौतमले जानकारी दिए ।

‘मुआब्जा वितरण गर्दा जग्गाको उपभोगको अवस्था, जग्गाको अवस्थिति, स्थानीय चलनको मूल्य, मालपोत कार्यालयले निर्धारण गरेको दस्तुरको आधारमा मुआब्जा वितरण गरेका छौं,’ उनले भने । आयोजनाले प्रतिरोपनी २ देखि ४ लाखसम्म मुआब्जा निर्धारण गरेको थियो । हालसम्म डुबान क्षेत्रका ५ सय ५० घरधूरीलाई मुआब्जा वितरण गरिसकिएको छ । यसैगरी, पहुँचमार्ग र ड्यामसाइटमा पर्ने १ सय ४९ घरधूरीलाई रू. ४० करोड मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति वितरण गरिएको कम्पनीले जानकारी दिएको छ ।

चपाघाटदेखि ड्याम साइटसम्म करीब २ किलोमिटर सडक कालोपत्र सम्पन्न भइसकेको छ । झापुटारमा कार्यालय तथा कर्मचारी आवास गृहको कार्य पनि ८० प्रतिशत सकिएको आयोजनाले बताएको छ । सन् २०२२ भित्र निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखेको आयोजनाको कुल अनुमानित लागत ८० करोड ५० लाख अमेरिकी डलर छ । आयोजनामा नेपाल सरकार र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको ८ करोड ६० लाख, एशियाली विकास बैङ्कको १५ करोड, जापान अन्तरराष्ट्रिय सहयोग नियोग (जाइका)ले १८ करोड र यूरोपेली लगानी बैङ्कले ८ करोड ५० लाख डलर लगानी गर्ने कम्पनीले जानकारी दिएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/०६

२०७७ भित्र त्रिशूली-गल्छीको विद्युत् उत्पादन हुन्छ

त्रिशूली-गल्छी जलविद्युत् आयोजना (७५ मेवा), अपि पावर कम्पनी समूहले प्रवर्द्धन गरेर सिद्धकाली पावर लिमिटेड कम्पनीमार्फत अघि बढाएको परियोजना हो । यो परियोजना राजधानीबाट ५६ किलोमिटरको दूरीमा पृथ्वी राजमार्गमा रहेको छ । हिउँदमा समेत राम्रो बहाव भएको सप्तगण्डकीको एक प्रमुख सहायक नदी त्रिशूलीमा यो आयोजना निर्माण भइरहेको छ । यो जलविद्युत् परियोजनासँगै पर्यटन तथा उद्योगको समेत विकासको सम्भावना रहेको छ । प्रस्तुत छ, आयोजना विकासको वर्तमान अवस्थाको सेरोफेरोमा रहेर आयोजना विकासकर्ता सिद्धकाली पावर लिमिटेडका अध्यक्ष गुरुप्रसाद न्यौपानेसँग आर्थिक अभियानकर्मी दुर्गा लामिछानेले गरेको कुराकानी :

त्रिशूली-गल्छी जलविद्युत् परियोजनाको वर्तमान अवस्था के हो ?

त्रिशूली-गल्छी जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि चाहिने जग्गा खरीद भइसकेको छ । परियोजनालाई चाहिने आवास, गोदाम, प्रयोगशालालगायत गरी ६-७ ओटा घर तथा गोदामघरहरू बनिसकेका छन् । गिट्टी कुट्ने क्रसर प्लाण्ट जडान भएको छ । परियोजनासम्म जाने बाटो तयार भएको छ । ११ केभी क्षमताको बिजुलीको लाइन तान्ने काम भएको छ । अहिले बालुवा गिट्टी सङ्कलन गर्ने काम भइरहेको छ । हामीसँग भएको जलविद्युत् आयोजनामा काम गर्ने टीम र उपकरणमध्ये केही काबेली बी १ जलविद्युत् परियोजना (२५ मेगावाट) र इवाखोला परियोजना (१० मेगावाट)को निर्माणमा काम गरिरहेका छन् भने आधीचाहिँ दार्चुलामा अपर नौगाड गाड (८ मेवा)मा काम गरिरहेका छन् । उक्त परियोजनाहरू सकेपछि त्यही समूह र उपकरण त्रिशूली गल्छी परियोजना निर्माणमा आउनेछन् र निर्माणको काम तीव्रगतिमा अघि बढ्नेछ ।

आयोजनाको वित्तीय व्यवस्थापनको विषय कहाँ पुगेको छ ?

हाम्रो अनुमान यो परियोजनाको कुल निर्माणको लागत रु. १४ अर्ब ४ करोड ५० लाख रुपैयाँ हो । त्यसमध्ये रु. ९ अर्ब ८३ करोड बैङ्कको ऋण र रु. ४ अर्ब २४ करोडचाहिँ स्वपूँजी (ईक्वीटी) लगाउने गरी यो आयोजनाको डिजाइन गरेका थियौं । अपि पावर लिमिटेडले यसको बहुमत शेयरमा लगानी गरेर आफ्नो सहायक कम्पनीका रूपमा अघि बढाउने गरी यो आयोजनामा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गरिरहेको छ । सिद्धकाली पावर कम्पनीमा १ अर्ब रुपैयाँ लगानी गर्ने उद्देश्यले अपिले धितोपत्र बोर्डमा १:२ को दरमा हकप्रद शेयर निष्कासनका लागि आवेदन दिएको लामो समय भइसकेको छ ।

यही बीचमा नेपाल सरकारले सोलारका परियोजना निर्माणको काम पनि निजीक्षेत्रलाई दिने नीति बनाई खुला प्रतिस्पर्धाको आधारमा दिने गरी टेण्डर प्रकाशित गर्‍यो । अपि पावर कम्पनी समूहले पनि यस प्रक्रियामा भाग लिई १८ मेवा क्षमताका विभिन्न सोलार आयोजना निर्माणको काम पनि परेको छ । सोलारका आयोजनाहरू निर्माणका लागि करीब रु. १ अर्ब ८० करोडको लगानी लाग्ने अनुमान छ । त्रिशूली गल्छीको वित्तीय समायोजन गर्दा एउटा आधार अपि पावरको हकप्रद शेयरबाट १ अर्ब रुपैयाँ, बैङ्कबाट ९ अर्ब ८३ करोड रुपैयाँ लगानी गर्ने बन्दोबस्त भइसकेपछि हामीले बैङ्कसँग यस परियोजनामा ऋण लगानीको सम्झौता गर्‍यौं ।

बैङ्कले नियुक्त गरेका टेक्निकल ड्यू डेलिजेन्स कन्सल्ट्याण्ट विशेषज्ञहरूले टनेल ठूलो हुने प्रतिवेदन दिए । जसले गर्दा ठूलै प्रकारका जोखिम पनि हुनसक्ने साथै यसका लागि तय गरिएको रु. १४ अर्ब ४ करोड रुपैयाँले लगानी नपुगेर

करीब १७ अर्ब रुपैयाँ लगानी हुने भन्ने प्रतिवेदनले देखायो । बैङ्कले यो परियोजनामा लगानी गर्न ढिलाइ भइरहेको छ । त्यसपछि हामी टनेलको जोखीमबाट बच्ने र लगानी पनि कम लाग्ने मोडलमा आयोजनाको टनेल हटाई क्षमता घटाएर जाने हो कि भन्ने बारेमा पनि अध्ययन गरिरहेका छौं ।

जेनेरेशन लाइसेन्स र विद्युत् खरीद सम्झौता (पीपीए) भइसकेपछि टनेलको जोखीम रहेको पत्ता लागेको हो ?

शुरुमा भारतका कन्सल्ट्याण्ट राखेर अध्ययन गर्दा यो आयोजना ८ किलोमिटर टनेल र ७५ मेवा क्षमताको हुनसक्ने सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन आयो । त्यसको सर्वेक्षण साथै विद्युत् खरीद सम्झौता (पीपीए) पनि गरियो । त्यसपछि यसको टेक्निकल ड्यूडेलिजेन्स स्टडी बुटवल पावर कम्पनी (बीपीसी)ले गर्‍यो । त्यसक्रममा विशेषज्ञहरूले स्थलगत भ्रमण गर्दा टनेलमा बढी लगानी लाग्नेछ भन्ने प्रतिवेदन आयो । यति गर्दासम्म हामीले शेयरधनीहरूबाट उठाएको पैसाबाट जग्गा किन्ने, विभिन्न आधारशिलाहरू निर्माण गर्ने, कन्सल्ट्याण्ट नियुक्त गरी अध्ययन गर्ने जस्ता कामहरू गरी परियोजना निर्माणका लागि तयार भइसकेका थियौं । जसले गर्दा पछि हट्ने अवस्था थिएन । त्यसैले ड्यामको मुनि नै विद्युत्गृह राखी विद्युत् उत्पादन गर्ने गरी परिवर्तित अवस्थामा क्षमता घटाएरै भए पनि यो परियोजना निर्माण गरौं भन्ने निष्कर्षमा पुगेको हो ।

तपाईंको सम्बन्धमा टनेलको समस्याले क्षमता घटाउनु परेको प्रमुख कारण भन्नुभयो ।

तर, तपाईंलाई स्वीकृत भइसकेको जेनेरेशन लाइसेन्स र पीपीएमा क्षमता घटाउने काम

भयो भने यसले नजिर स्थापना गरी भोलि विभिन्न बहाना बनाउँदै क्षमता घटाई माग्नेको

सङ्ख्या नबढ्ला र ?

आयोजना जबसम्म बन्दैन तबसम्म अध्ययन र अनुसन्धान चलिरहने विषय हो । यसमा तलमाथि भइरहन सक्तछ । हामी कतिपय सन्दर्भमा क्षमता बढाउन आवेदन लिएर गएका पनि छौं । अब अहिले घटाइदेऊ भनेर माग्नु परेको छ । बढाउन मिल्छ भने घटाउन पनि त मिल्नु पर्यो नि ?

बैङ्कको प्रतिक्रियापछि अन्य विकल्पको खोजी गर्नु भएन ?

बैङ्कहरूको पनि आफ्नै बाध्यता छ । विगत केही समयदेखि बैङ्किङ प्रणालीमा वित्तीय सङ्कट चलिरहेको छ । बैङ्कमा लगानीयोग्य पूँजीको अभाव भएका कारण २-३ अर्ब रुपैयाँभन्दा माथिको ठूलो पूँजी जुटाउन कठिन छ । नसकेपछि विदेशी लगानी जुटाउन सकिन्छ कि भनेर ऊर्जासम्बन्धी लगानी केन्द्रित विभिन्न सम्मेलनहरूमाफत पनि बुझ्ने काम गरिरहेका छौं ।

यसैक्रममा नेपालमा इनर्जी डेभलपमेण्ट काउन्सिल (ईडीसी)ले गएको माघको १३-१५ सम्म काठमाडौंमा आयोजना गरेको नेपाल पावर इन्भेष्टमेण्ट समिट २०१८ मा म पनि सहभागी भएको थिएँ । १० वर्षमा ४० हजार मेगावाट क्षमतामा विद्युत् उत्पादन गर्ने आयोजना निर्माणका लागि वित्तीय साधनको व्यवस्था गर्ने मूल ध्येयका साथ नेपालमा पहिलोपटक उक्त सम्मेलन आयोजना गरिएको थियो । सम्मेलनमा आएका विदेशी लगानीकर्ताहरू के कस्तो अवस्थाका परियोजनालाई के कसरी लगानी गर्ने रहेछन् बुझ्ने मौका थियो त्यो । उनीहरू नेपालमा निर्माणाधीन जलविद्युत् परियोजनाहरूको निर्माणको लागि इन्जिनियरिङ प्रोक्योरमेण्ट कन्स्ट्रक्सन एण्ड फाइनान्स (ईपीसीएफ) मोडलमा काम गर्ने प्रस्ताव लिएर आएका रहेछन् ।

त्यहाँ चीनको विदेशी लगानीसम्बन्धी बीमा गर्ने सिनो स्योर् कम्पनी र सिभिल निर्माण कम्पनी चाइना साउथ इण्डस्ट्रिज ग्रुप कर्पोरेशनका तर्फबाट विशेष जहूरले ईपीसीएफसम्बन्धी कार्य मोडेल प्रस्तुति गरेका थिए । यसअनुसार निर्माण शुरु गर्न तयार भएका नेपाली कम्पनीहरूले २० प्रतिशत लगानी गरेमा ८० प्रतिशतसम्म चिनियाँ लगानी आउने प्रावधान छ । यो लगानीबाट सिभिल संरचनाको निर्माण, हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रो मेकानिकल उपकरण ल्याउने र जडान गर्ने तथा विद्युत् उत्पादन गर्ने कार्य गर्न विभिन्न कम्पनीहरू तत्पर छन् । विद्युत् उत्पादन शुरु भएको १ वर्षभित्र यस मोडेलबाट भएको चिनियाँ लगानी फिर्ता भुक्तानी गर्नु पर्नेछ । यही विधिबाट अहिले अफ्रिकामा ठूलो परिमाणमा चिनियाँ लगानीबाट आधारशिलासम्बन्धी आयोजनाहरू निर्माण भइरहेका छन् ।

यस मोडेलमा काम गर्ने गरी सिद्धकाली पावर लिमिटेड कम्पनीले निर्माण गरिरहेको त्रिशूली-गल्छी जलविद्युत् आयोजना (७५ मेवा)को लागि ८० प्रतिशत चिनियाँ लगानी परिचालन गर्ने काम अघि बढेको छ । यसरी हुने विदेशी लगानीसम्बन्धी कामको संयोजन आईडीएस इनर्जी प्राइभेट लिमिटेडले गरिरहेको छ । यस बाटोबाट अब नेपालमा धेरै ओटा जलविद्युत् परियोजनाहरू निर्माणका लागि वित्तीय समायोजन हुनेछ भन्ने विश्वास बढेको छ । नेपालमा केन्द्र सरकार तथा स्थानीय सरकारले परिकल्पना गरेका जलविद्युत् तथा अन्य आधारशिलाका परियोजनाहरूमा यस प्रकारको लगानी जुटाई धेरै ठूला कामहरू हुनेछन् भन्ने विश्वास गर्न सकिने सम्भावना बढेको छ । यो मोडेल निजी लगानीबाट बन्ने आयोजनाहरूका लागि उपयुक्त छ । नेपाली लगानीकर्ताका तर्फबाट जुटाउनु पर्ने २० प्रतिशतका लागि भने संस्थापक तथा सर्वसाधारणहरूबाट शेयर निष्कासन विधिबाट रकम सङ्कलन गरेर काम अगाडि बढाउनु पर्ने आवश्यकता छ । आयोजना बनिसकेपछि यसको निर्माणमा रहेको जोखीम कम हुने हुँदा स्वदेशी बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट पुनर्कर्जा लिएर यी आयोजनाहरू निर्माणका लागि लिएको ऋण चुक्ता गर्न सकिने हुँदा हामीहरू यस मार्गमा काम गरिरहेका छौं । हाम्रो योजना भनेको त्रिशूली-गल्छी आयोजनालाई बहुआयामिक बनाउने भन्ने रहेको छ ।

यो कसरी बहुआयामिक परियोजना बन्नेछ ?

गल्छीको बहुपक्षीय विकासको भविष्य देखेरै उक्त क्षेत्रमा आयोजना विकास गर्ने स्थानको खोजीमा अनेकौं पटक यात्रा गरेर यो ठाउँ फेला पारेको हो । यस ठाउँमा सोलार परियोजना पनि लगाउन सकिन्छ । ड्यामले रोक्ने बर्खाको बालुवा व्यवस्थापन गरी काठमाडौंको माग पूर्ति गर्न सकिन्छ । यो परियोजना सँगसँगै पोखरीको चारैतिर स्वदेशी-विदेशी पर्यटकलाई राख्ने अन्तरराष्ट्रिय स्तरको रिसोर्ट बनाउन सकिन्छ । पहाडमा पश्चिमी संस्कृतिअनुसारको रिसोर्ट बनाउने योजना छ । यसले काठमाडौंबाट चीन, पोखरा वा चितवन जतासुकै जाने मानिसहरूका लागि पनि एकरात त्यहाँ बसेर भोलिपल्ट आफ्नो गन्तव्यमा लाग्ने वातावरण निर्माण गर्ने सोच छ । यहाँ उत्पादन हुने अतिरिक्त विद्युत्को उपयोग गरी पुराना कागज, फलाम तथा सिसालाई रिसाइक्लिङ गर्न उद्योग सञ्चालन गर्ने विचार छ । जहाँ रिसाइक्ल भएर तयार सामग्री काठमाडौं, पोखरा वा चितवन जतासुकै ढुवानी गर्न सजिलो पनि हुन्छ । अझ मेरो सोच त त्यहीं पत्रिका छाप्ने प्रेस राखेर कुन क्षेत्रमा कति पत्रिका पठाउने हो त्यहाँबाट निश्चित परिमाणमा छुट्याएर पठाउने गर्न पाए छिटो पनि हुन्थ्यो भन्ने छ । यी उद्योगहरूमा सिद्धकाली पावर लिमिटेडका शेयरधनीहरूको स्वतः लगानी हुने व्यवस्था गरिनेछ ।

आयोजनाको संरचना विकास कसरी गर्दै हुनुहुन्छ ?

यस परियोजनामा २५/२५ मेवा क्षमताका ३ ओटा टर्वाइन रहनेछन् । नदीमा पानीको बहाव पूरा भएको बेला ७५ मेवा र

नभएको बेला कम विद्युत् निकाल्छौं । अर्कोचाहिँ आयोजनाबाट करीब १ सय ५० मिटर माथि डाँडामा २० मेवाको पिकिङ पोखरी बनाएर राति पानी जम्मा गर्ने र पीक आवरमा त्यो पानी प्रयोग गरी पम्प स्टोरेज प्रोजेक्ट बनाउने योजना छ ।

आयोजना विकासकर्ताको दृष्टिले हेर्दा निकै फाइदायुक्त ठाउँमा हुनुहुन्छ, होइन ?

त्रिशूली नदी वारपार गर्ने पुल नभएकोमा सरकारले त्यहाँ नयाँ पुल बनाइसकेको छ । निर्माणका लागि आवश्यक विद्युत् र उत्पादित विद्युत् प्रसारण गर्ने लाइन तथा सडकसमेत पहिल्यै छन् । प्रसारण लाइन, मिलेनियम च्यालेञ्ज कर्पोरेशनको सहयोगमा बन्ने सबस्टेशनमा जोडिन सकिने सम्भावना बनेको छ, जुन ड्यामबाट मात्र १ किलोमिटरको दूरीमा पर्दछ । त्यति मात्र होइन, यो तिब्बत जाने बाटोका साथै सरकारले परिकल्पना गरेको स्याटेलाइट सिटी गल्छी पनि नजीकै पर्दछ । त्यसैगरी मिलेनियम च्यालेञ्ज कर्पोरेशन अन्तर्गतको नेपालको ट्रान्समिसनको मुटु काठमाडौंको लप्सीफेदीबाट शुरू भएर नागार्जुनको पछाडि ल्याण्डफिल साइट हुँदै गल्छी जान्छ । गल्छीबाटै एउटा लाइन चीन र अर्को लाइन भारत जान्छ । उक्त लाइनको हब गल्छी हो । यसर्थ यहाँ बन्ने जलविद्युत् परियोजना धेरै महत्त्वको हुनेछ ।

यस आयोजनाका लगानीकर्तालाई चाहिँ के कस्ता फाइदा छन् नि ?

यो आयोजनाको निर्माण पूरा भएपछि उत्पादन हुने बिजुली राष्ट्रिय ग्रीडमा आपूर्ति गरेपछि प्राप्त हुने आयबाट कम्पनीका शेयरधनीहरूलाई नगद लाभांश उपलब्ध गराइनेछ । यो आयोजनाको शेयरमा लगानी गर्ने स्थानीय जनता तथा सर्वसाधारणहरूमा शेयर निष्कासन गरी नेपाल स्टक एक्सचेञ्जमा सूचीकरण हुनेछ र यसबाट शेयरधनीहरूलाई तरलताको सुविधा उपलब्ध हुनेछ । दीर्घकालीन प्रकृतिका आयोजनाहरूमा लगानी गर्ने तथा सोबाट लाभ प्राप्त गर्न केही समय लाग्ने हुँदा शेयरधनीहरूले केही समय प्रतीक्षा गर्नु पर्दछ । प्राधिकरणलाई विद्युत् विक्री गर्न थालिसकेपछि उक्त आयोजनाको शेयर धितोपत्र बजारमा लिष्टिङ गर्छौं । त्यसपछि यसमा लगानी गर्ने शेयरधनीहरूले शेयर सजिलै किनबेच गर्न सक्नुहुन्छ । जति बैङ्क ऋण तिर्छौं, त्यति नै बराबर बोनस शेयर दिन्छौं र जति नगद जम्मा हुन्छ, त्यसबाट नगद लाभांश प्राप्त हुनेछ ।

अब कसरी अघि बढ्ने सोच्नुभएको छ ?

हामीले पाएको जेनेरेशन लाइसेन्स ७५ मेगावाटको छ । त्यसमा स्वदेशी तथा विदेशी लगानी दुवैलाई समावेश गर्ने गरी अघि बढ्ने नीति लिएका छौं । नेपाल सरकारबाट हामीले पाएको विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्र अनुसार २०७७ जेठ १ गते त्रिशूली गल्छीबाट बिजुली निकाली सक्नुपर्छ । धेरै भए ६ महीना ढिलो/छिटो होला, नत्र निर्धारित मितिमै बिजुली निकाल्छौं ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/०७

मर्मतका लागि मध्यमस्याङ्दीको उत्पादन बन्द गरिने

७० मेगावाटको मध्यमस्याङ्दी जलविद्युत् केन्द्रको मर्मतका लागि उत्पादन बन्द गरिने भएको छ ।

केन्द्रको बाँधको बायाँतर्फको क्षेत्रमा भूक्षयलाई रोक्न राखिएको संरचना मर्मतका लागि १० फागुनबाट बन्द गर्न लागिएको हो । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङका अनुसार, मर्मतका लागि ७ देखि १० दिनसम्म उत्पादन बन्द हुने भए पनि यसका कारणले आमउपभोक्तालाई लोडसेडिङ भने हुनेछैन । “उत्पादन बन्दका कारण कथंकदाचित प्रणालीमा कुनै समस्या आएमा विद्युत् आपूर्ति कहींकतै कुनै समय अवरुद्ध हुनसक्छ तर लोडसेडिङ भने हुँदैन,” उनले भने, “यस अवधिमा लोडसेडिङ हुन नदिन कुलेखानी पहिलो र दोस्रो विद्युत्गृह पूर्ण क्षमतामा चलाउनेलगायतका वैकल्पिक व्यवस्था गरेका छौं ।”

प्राधिकरणका अनुसार, कुलेखानी जलाशयमा पानीको सतह १५ सय २१.९८ मिटर छ, जुन गतवर्षको यही अवधिको लनामा करिब ३.८३ मिटर बढी हो । कुलेखानी पहिलोबाट ६० मेगावाट र दोस्रोबाट ३२ मेगावाट गरी ९२ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुन्छ ।

मध्यमस्याङ्दीको बाँधको बायाँतिरको भागमा पानीले हिर्काएर खोतल्दा पहिला बनाइएको संरचनामा क्षति पुगेको छ । थप क्षति हुन नदिन मर्मत गर्न लागिएको केन्द्र प्रमुख पशुपति गौतमले जानकारी दिए । “गतवर्ष नै मर्मत गर्न लागेका थियौं तर भार प्रेषण केन्द्र (एलडीसी)बाट विद्युत् व्यवस्थापनमा गाह्रो हुने बताएपछि रोकिएको थियो,” उनले भने, “यस वर्ष पनि गरिएन भने थप क्षति पुग्ने देखिएपछि सात दिनभित्र मर्मत सक्नेगरी एलडीसीबाट सट डाउन पाएका छौं ।” गौतमका अनुसार, मर्मतको काम २४ सै घण्टा तीन सिफ्टमा सञ्चालन हुनेछ ।

केन्द्रबाट विद्युत्को माग बढी हुने साँझ र बिहान (पिकआवर) मा ७० मेगावाट र अन्य समयमा करिब ३० मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुन्छ । मध्यमस्याङ्दी अर्धजलाशययुक्त (पिकिङ रन अफ रिभर) आयोजना हो ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/०७

जलविद्युतमा इथोपियन मोडल आवश्यक छ

जलविद्युत् क्षेत्रको विकासलाई मुलुकको आर्थिक समृद्धिको पहिलो खुड्किलो भनी भनिँदै आएको छ । सरकार, निजीक्षेत्रका साथै विदेशी लगानीकर्ताका लागि नेपालको ऊर्जाक्षेत्र सबैभन्दा बढी प्राथमिकतामा परेको देखिन्छ । जलविद्युत् क्षेत्रको विकासका लागि वकालत र सम्भाव्यता अध्ययन गर्दै आएको हाइड्रो सोलुशन लिमिटेडले गरेको काम र यो क्षेत्रका समस्याका विषयमा कम्पनीका कार्यकारी अध्यक्ष ज्ञानेन्द्रलाल प्रधानसँग आर्थिक अभियानका हिमा वि.कले गरेको कुराकानी :

हाइड्रो सोलुशनले के के गरिरहेको छ ?

हाम्रो कम्पनीले आफैँ लगानी गर्दैन । हामी एउटा सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने संस्था मात्र हौं । हामी परियोजनाको लाइसेन्स लिन्छौं र फिजिबिलिटी (सम्भाव्यता) हेरेर अरु कम्पनीमा ट्रान्सफर गरेपछि मात्रै त्यो कम्पनीले बनाउँछ । कम्पनीले आफैँ काम नगरी अन्य कम्पनी स्थापित गर्दै त्यसैमार्फत लगानी गर्दै आएको छ । दोस्रो महत्वपूर्ण काम एड्भोकेसी (वकालत) हो । हामी निकै बलियो एड्भोकेटर हौं । यसमा हामी दाबी नै गर्छौं । नेपाल, बङ्गलादेश, भारत, भुटानका साथै चीनमा पनि हामी सशक्त 'थिङ्क ट्याङ्क'का रूपमा प्रस्तुत हुन्छौं । यसले विद्युत् क्षेत्रका सबै कुरा हेर्छ, तर कम्पनीले स्वामित्व लिँदैन । कुनै कम्पनीलाई अप्लाई गर्न लगाउँछौं । हाम्रो मुख्य काम योजना तथा लगानीका लागि खाका तयार पार्ने हो ।

यो कम्पनीले काम गरेका जलविद्युत् परियोजना कुन कुन हुन् ?

मेरो नेतृत्वमा बुटवल पावर कम्पनीमा काम भएको हो । बुटवल पावर कम्पनी निजीकरण भएको थियो । हाम्रो साङ्गिला कम्पनीले यसलाई किनेको थियो । त्यसपछि ४ मेवाको खुदी हाइड्रो अघि बढायौं । ४ दशमलव २ मेवाको बरम्ची अपग्रेड गर्‍यौं । अहिले २० मेवाको मोदी अन्तिम चरणमा छ । करीब ४ महीनामा सञ्चालन हुनेछ । निर्माणको चरणमा रहेको ४२ दशमलव ९ मेवाको आखुखोला साढे ३ वर्षमा सम्पन्न हुन्छ । यस्तै, १ सय ६४ मेवाको कालीगण्डकी गोर्ज पनि २०१९ देखि निर्माण शुरू भएर ५ वर्षमा सम्पन्न हुनेछ ।

यस क्षेत्रमा काम गर्दै जाँदा भोगेका समस्या के के हुन् ?

अहिले पनि आयोजनामा हिंसात्मक गतिविधि भएका छन् । लगानी भए पनि लाइसेन्स पाउने अवस्था छैन । लगानीको प्रतिबद्धता आएमा लाइसेन्स तत्काल पाउने व्यवस्था हुनुपर्छ । स्थानीयको अवरोध छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले पीपीए दिन ६ महीना लगाउँछ । अनलाइन एप्लिकेशन दिएपछि आफैँ पीपीए हुने व्यवस्था गराउनुपर्छ । यदि त्यसो नभएमा बढीमा ३ महीनामा पीपीए हुने नीति आउनुपर्छ । अर्कोतर्फ, विगत १४/१५ वर्षदेखि यो क्षेत्रमा सकारात्मक नतीजा देखिएका छन् । १ सय ७ वर्षमा हामीले १ हजार मेगावाट जलविद्युत् उत्पादन गरेका थियौं । यो ३ वर्षमा १२ सय मेवा बनाउँछौं । ३ वर्षमा निर्माण हुने आयोजनाका लागि सरकारी अनुमति लिन ६ वर्ष लाग्ने गरेको छ, लाग्नुपर्ने त ६ महीना हो । सरकारी वनदेखि सरकारका विभिन्न निकायमा धाउँदा यो समस्या देखिएको छ । यस्तो अवस्थामा जलविद्युत्को विकास द्रुत गतिमा हुन सक्दैन । अब सरकार इथियोपियन मोडलमा जानुको विकल्प छैन । सम्पूर्ण प्रक्रिया ६ महीनामा पूरा हुने भएकोले यो मोडलमा जलविद्युत्को विकास अनिवार्य देखिएको छ । सरकारले राखेका विभिन्न लक्ष्य पूरा गर्न पनि कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (जीडीपी)को ५ प्रतिशत लगानी ऊर्जा क्षेत्रमा गर्नुपर्छ । ३ प्रतिशतमा रहेको ऊर्जाको खपत वृद्धि गर्नुपर्छ ।

बिजुली बढी हुन्छ भन्ने तर्क आएका छन्, तर त्यसको खपत कसरी बढाउने भन्ने विषयमा खासै चासो दिएको पाइएको छैन । वैदेशिक लगानी (एफडीआई)का लागि खुला गर्नुपर्छ ।

ऊर्जाविज्ञका दृष्टिकोणले यस क्षेत्रमा अवसर र चुनौती के देख्नुहुन्छ ?

निजीक्षेत्र अघि आउन तयार छ । कुनै पनि देशको विकासमा निजीक्षेत्रले गर्न सक्ने काम सरकारले गर्ने होइन । सरकारले निजीक्षेत्रले गर्न नसक्ने ठूला पूर्वाधारलगायतमा लगानी गर्नुपर्छ । सरकारका नीति राम्रा छन् । तर, त्यसको कार्यान्वयन पक्ष कमजोर छ । तरलताले जलविद्युत् क्षेत्रलाई 'किल' गरेको छ । राज्यले एक्जिम फण्डहरू लिई निजी बैङ्कहरूलाई दिएर सस्तो ब्याजदरमा ऋण लगानी गर्नुपर्छ । यस्तो भएमा निजीक्षेत्रले १ वर्षमा १ हजार मेवाका आयोजना बनाउन सक्छ ।

चुनौतीको रूपमा सरकार नै छ । सरकारले सहजीकरणभन्दा पनि निगरानी बढी गर्छ । विद्युत् नियमन आयोग आउँदै छ । यसले पनि डर देखाएको छ । जलविद्युत्मा मुनाफा छैन ।

अहिले स्थानीय तहलाई १ मेवाका जलविद्युत् बनाउने अधिकार दिइएको छ । यस्तो

अभ्यास कतिको प्रभावकारी देख्नुहुन्छ ?

मानौं, स्थानीयस्तरमा ४० मेवाको सम्भावना छ भने त्यहाँ १ मेवाको अधिकार लागू हुनुहुन्न, त्यसले जलविद्युत्को क्षमतालाई नै खतरा हुन्छ । जस्तै- ३७ मेवाको काबेली बनाउँदा त्यसले ८ सय मेवाको तमोरलाई नै बिगार्यो । १ मेवा स्थानीय निकायलाई दिनु राम्रो हो । तर, यसको अन्तिम स्वीकृति भने केन्द्रबाट हुने व्यवस्था गरिनुपर्छ । त्यसको व्यापक सम्भावनालाई मार्नु हुन्न ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/०७

जलविद्युतमा विदेशी विनिमय सुविधासम्बन्धी निर्देशिका कार्यान्वयनमा, विदेशीले पारिश्रमिकबापत लिने रकम विदेशी मुद्रामा नै भुक्तानी

सरकारले विद्युत् आयोजनाका काम गर्न आउने परामर्शदाता, विदेशी प्राविधिक तथा प्रवर्द्धकलाई विदेशी विनिमय सुविधा सिफारिसलाई व्यवस्थित र नियमित गर्न 'विद्युत् आयोजनाका लागि विदेशी विनिमय सुविधा सिफारिससम्बन्धी निर्देशिका, २०७४' कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

ऊर्जा मन्त्रालयले गत माघको अन्तिम सातादेखि उक्त कार्ययोजना कार्यान्वयनमा ल्याएको हो । मुलुकमा निर्माणाधीन र निर्माणका क्रममा आउन लागेका आयोजनामा कार्यरत विदेशी नागरिकले पारिश्रमिकबापत लिने रकम विदेशी मुद्रामा नै भुक्तानी दिने व्यवस्थाका लागि उक्त कार्यविधि कार्यान्वयनमा ल्याइएको हो ।

ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव एवम् प्रवक्ता दिनेश घिमिरेका अनुसार सबै प्रकारका करेन्सी नोट, पोस्टल अर्डर, पोस्टल नोट, मनी अर्डर, चेक ड्राफ्ट, प्रतितपत्र, विनिमयपत्र, प्रतिज्ञापत्र र क्रेडिट कार्डलाई जनाउने गरी कार्यविधि ल्याइएको हो । अन्तरराष्ट्रिय मुद्रा कोषबाट रकम झिक्न विशेष अधिकार दिएका निकाय, एशियन करेन्सी युनिट, युरोपियन करेन्सी युनिट तथा बैंकले सार्वजनिक सूचना प्रकाशन र प्रसारण गरी तोकिदिएको अन्य उपकरणसमेतलाई जनाउने गरी कार्यविधिमा उल्लेख गरिएको छ । कार्यविधिअनुसार परामर्श सेवाका लागि चाहिने विदेशी विनिमय सुविधा लिनका लागि विद्युत् उत्पादन, प्रसारण तथा वितरण प्रणालीको बहाल रहेको सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको प्रतिलिपि, सम्झौतामा उल्लेखित कार्यको प्रगति विवरण, सम्झौता बमोजिम सम्पन्न कार्यको प्रवर्द्धकबाट जारी स्वीकारपत्रको प्रतिलिपि, सम्झौता बमोजिम कार्यका लागि आवश्यक विदेशी विनिमयको अधिकतम रकम उल्लेख भएको आवश्यक कागजात, विदेशी मुद्रा अपचलन नगर्ने कबुलियतनामा र अधिल्लो आर्थिक वर्षको कर चुक्ताको प्रमाणित प्रतिलिपि र भुक्तानीका लागि सिफारिस माग भएको रकमको कर कट्टा गरी कर दाखिला गरेको प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि जरुरी रहने कार्यविधिमा समावेश गरेको छ ।

विद्युत् आयोजनाको विकास गर्न चाहने प्रवर्द्धकले विद्युतको उत्पादन, प्रसारण तथा वितरणसम्बन्धी निर्माण कार्यको परामर्श सेवाबापत गर्नुपर्ने भुक्तानीका प्रचलित कानून बमोजिम सम्झौतामा उल्लेख भएको रकम उल्लेख गर्नुपर्ने बताइएको छ ।

नेपालमा विशेष गरी जलविद्युत् आयोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डिपिआर), सुरुङ निर्माण तथा हाइड्रो मेकानिकल र इलेक्ट्रो मेकानिकल कार्यमा विदेशी परामर्शदाताले काम गर्दै आएका छन् । केही परियोजनामा त इन्जिनियर तथा प्राविधिकसमेत विदेशी नागरिक कार्यरत छन् । कार्यविधिको अभावमा केही आयोजनामा कार्यरत विदेशी प्राविधिक पर्यटक प्रवेशाज्ञामा आउने, काम गर्ने र सकिएपछि पुनः म्याद थप गर्ने गरिएको छ । नेपालमा काम गर्न आउने प्राविधिक तथा अन्य कामदारले श्रम स्वीकृतिसमेत लिनुपर्ने प्रावधान रहेको छ ।

यस्तै आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने मालसामान खरीदका लागि चाहिने विदेशी विनिमय सुविधाका लागि पनि नयाँ कार्यविधि सहायक सिद्ध हुने ऊर्जा मन्त्रालयले बताएको छ । विद्युतको उत्पादन, प्रसारण तथा वितरणको सर्वेक्षण तथा निर्माण, मर्मत एवम् सम्भारकार्य, मालसामान आपूर्तिकर्तासँग सम्झौताको नोटरी पब्लिकबाट प्रमाणित कागजात, भुक्तानीका लागि जारी भएको बिल बिजक, सम्झौता बमोजिमको कार्यका लागि आवश्यक विदेशी विनिमयको अधिकतम रकम उल्लेख भएको कागजात जरुरी पर्नेछ ।

विगतमा प्राप्त गरेको विदेशी विनिमय सुविधाको प्रमाण खुल्ने कागजात तथा विद्युत् उत्पादन तथा वितरणको सञ्चालित आयोजनाको मर्मत सम्भारको कागजात जरूरी पर्नेछ । राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत् विकास दशकसम्बन्धी अवधारणापत्र, २०७२ व्यवस्था भएअनुसार विद्युत् उत्पादन, प्रसारण तथा वितरणसम्बन्धी आयोजनाको सर्वेक्षण कार्य र परामर्श सेवासँग जोडिएका विषयलाई उक्त कार्यविधिले सम्बोधन गरेको छ । कार्यविधिले जलविद्युत् आयोजनालाई सहज रूपमा अगाडि बढाउन सहयोग पुग्ने विश्वास लिइएको छ । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/०८

‘विश्वमै नभएको क्यू-४० आधारमा जलविद्युत् क्षमता अध्ययन’

भीम गौतम

सरकारले विश्वमै नभएको ‘क्यू-४०’ को आधारमा नेपालको जलविद्युत् उत्पादन क्षमताको अध्ययन गरेको भन्दै विज्ञहरूले विरोध गरेका छन् । जल तथा ऊर्जा आयोग सचिवालयले परामर्शदाता कम्पनीमार्फत क्यू-४० को आधारमा अध्ययन गर्दा जलविद्युत् उत्पादन क्षमता ८२ हजार ९ सय ८० मेगावाट रहेको सार्वजनिक गरेपछि उनीहरूले यसको विरोध गरेका हुन् ।

परामर्शदाता कम्पनी सिल्ड एण्ड सिम्याट गरेर आयोग सचिवालयमा बुझाइएको प्रतिवेदनको मस्यौदामा १३ नदी बेसिनमा गरेको अध्ययनले ८२ हजार ९ सय ८० मेगावाट उत्पादन क्षमता देखाएको छ । जलस्रोतविद् एवं नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका कोषाध्यक्ष ज्ञानेन्द्रलाल श्रेष्ठले क्यू-४०का आधारमा अहिले विश्वका कुनै पनि देशमा आयोजना नबनाउने भन्दै नेपालमा गलत तरिकाले अध्ययन भएको बताएका छन् । “नेपालको पानीको अधिकतम उपयोग गर्नुपर्छ, क्यू-४० मा होइन, अधिकतम ऊर्जा उत्पादन गरी अध्ययन हुनुपर्छ,” उनी भन्छन्, “विश्वका अधिकांश देशहरूमा क्यू-१० सम्मका जलविद्युत् आयोजना बनेका छन्, आयोगको अध्ययन गलत छ, सबै विज्ञहरू राखेर अधिकतम क्षमता देखाउने गरी अध्ययन गर्नुपर्छ ।”

विज्ञहरूले आयोगले गरेको अध्ययनको आधारमा जलविद्युत् क्षमताको तथ्यांक सार्वजनिक गर्दा यसले गलत सन्देश जाने तथा विश्वका अधिकांश देशहरूमा अधिकतम पानीको उपयोग गरी उत्पादन गरिरहेकोले त्यसलाई आधार मान्दा दुई लाख मेगावाटसम्म उत्पादन क्षमता रहेको बताएका छन् । “शीरदेखि पीक अर्थात् उत्तरको नाकादेखि दक्षिण नाकासम्मलाई लक्षित गरेर जलाशय, पिकिड आरओआर लगायतका आयोजना निर्माण गर्न सकेमा डेढदेखि दुई लाख मेगावाटसम्म विद्युत् उत्पादन हुन्छ,” स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इप्पान) का अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईले भने, “परम्परागत अध्ययन र प्रविधिभन्दा अहिलेको आधुनिक प्रविधिलाई उपयोग गर्ने हो भने धेरै उत्पादन हुन्छ, क्यू-४० भनेर मात्र सरकार बस्नु हुँदैन ।”

अध्ययनको क्रममा रहेका आयोजनाहरू निर्माणमा जाँदासम्म क्षमता बढेका उदाहरण धेरै छन् । ६ सय मेगावाटको बूढीगण्डकी १२ सय मेगावाटमा निर्माण गर्ने गरी प्रक्रिया अघि बढेको छ । “माथिल्लो कर्णाली र अरुण तेस्रो ३ सय मेगावाटलाई ९ सय मेगावाट पुराइयो, यसलाई आधार मान्ने हो भने पनि कतिपय आयोजना इकोनोमिकल्ली अप्टिमाइजेसन गर्न सकिन्छ,” प्रधान भन्छन्, “नेपालको पानीको उपयोगलाई पानी, सिँचाइसँगै जलाशय, पिकिड नदी प्रवाहमा आधारित (आरओआर) र आरओआरको रूपमा छुट्याएर अघि बढ्नुपर्छ ।”

चार दशकअघि भएको नदी बेसिनको अध्ययनलाई अपडेट नगरी त्यसको आधारमा अध्ययन गर्नु गलत भएको तर्क उनीहरूको छ । ऊर्जाविज्ञ विष्णु शर्मा नेपाल पहिला बेसिन अनुसारको अध्ययनलाई अपडेट गरेर देशको आवश्यकता र विद्युत् उत्पादनलाई नमर्ने गरी अध्ययन अघि बढाउनुपर्ने बताउँछ । “अहिले क्यू-४० मा संसारमा कतै जलविद्युत् आयोजना बनाइँदैन, धेरै देशमा त्योभन्दा कम छ,” उनले भने, “सरकारले पानी र सिँचाइका साथै आरओआर, पिआरओआर र जलाशययुक्त आयोजनाहरूको पहिचान गरेर बढी कम र बढी आकर्षक आयोजना छनोट गरी स्वदेशी तथा विदेशी लगानीकर्ता कस्ले बनाउने हो छुट्याउनुपर्छ ।”

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण तथा ऊर्जा मन्त्रालय अब्जगतको विद्युत् विकास विभागले क्यू-४० को आधारमा विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) र अनुमतिपत्र दिँदै आएको छ । अध्ययनका संलग्न टोली प्रमुख डा. केपी दुलाल आयोगको

कार्यादेश अनुसारनै क्यू-४० मा अध्ययन गरिएको बताउँछन् । “क्यू-४० को आधारमा नदी प्रवाहलाई आधार मानी अहिले अध्ययन भएको हो,” उनी भन्छन्, “यो अन्तिम प्रतिवेदन होइन, अब जलाशययुक्त आयोजनाहरू कति हुन्छन् भनेर पनि अध्ययन हुन्छ ।” माग र बजारको आधारमा विद्युत्को क्षमता निर्धारण हुने बताउँदै क्यू-४० मा अध्ययन हुनुलाई अस्वभाविक रूपमा लिन नहुने उनी बताउँछन् ।

झन्डै ५० वर्षअघि हरिमान श्रेष्ठले आफ्नो विद्यावारिधिको शोधपत्र लेख्ने क्रममा ८३ हजार मेगावाट उत्पादन क्षमता भएको उल्लेख गरेकोमा हाललाई यसलाई आधिकारिक रूपमा मान्दै आएको छ । तर, हालसम्म सरकारले कति क्षमता छ भनेर स्पष्ट रूपमा अध्ययन गरिसकेको छैन । परामर्शदाता कम्पनीले तयार गरेको मस्यौदामा ५ हजार मिटर तल र चुरे क्षेत्रभन्दा माथिको क्षेत्रलाई जलाधार क्षेत्रको रूपमा आधार मानेर अध्ययन अघि बढाएको छ ।

छिमेकी राष्ट्रहरूमा नेपालको विजुली बेच्न सकिने तथा क्यू-४० मा बनाउन वाध्य बनाउँदा कतिपय आयोजनाहरू महुँगो हुने हुनाले पानीको अधिकतम उपयोग गर्न दिनुपर्ने विज्ञहरूको तर्क छ । उनीहरू जलविद्युत् क्षेत्रका विज्ञहरूलाई बोलाएर नेपालको जलविद्युत् सम्भावनालाई विश्लेषण गरेर नयाँ तरिकाले अध्ययन अघि बढाउनुपर्ने बताउँछन् ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/०८

सबै स्थानीय तहको आफ्नै बिजुली

दुर्गा लामिछाने

७ सय ५३ ओटे स्थानीय तहमा ५ वर्षभित्र विद्युत् उत्पादनको सम्भावना अध्ययन भएको छ । राष्ट्रिय योजना आयोगद्वारा गरिएको उक्त अध्ययनले जलविद्युत्, सोलार, बायोमास र वायु ऊर्जाको सम्भाव्यता रहेका स्थानीय तहको वर्गीकरण गरेको छ ।

दिगो विकास लक्ष्यमा अघि बढ्न यो प्रक्रिया अपनाउनु आवश्यक देखिएको आयोगका सदस्य अरविन्दकुमार मिश्रले आर्थिक अभियान दैनिकलाई बताए । ‘प्रत्येक स्थानीय तहले ५ सय किलोवाटदेखि १ मेगावाट (मेवा)सम्मका विद्युत् आयोजना विकास गर्नसक्ने मोडलको अध्ययन गरिएको छ,’ मिश्रले भने, ‘यसबाट समग्रमा करीब ७ सय मेवा विद्युत् उत्पादन हुनेछ ।’

उत्पादित विद्युत् वितरणका लागि ११ केभी र ३३ केभीका करीब ७ हजार किलोमिटर लाइन तान्नुपर्ने तथ्याङ्क अध्ययनले दिएको छ । त्यसैगरी २ सय ५० किलोमिटरमा १ सय ३२ केभीको सब ट्रान्समिशन रहनेछ ।

स्थानीय तहमा उत्पादन गरी त्यही वितरण गर्ने प्रावधान मिलाउन सके राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीको विकास द्रुत गतिमा हुने आयोगको धारणा रहेको छ । संविधानले विद्युत् वितरणको व्यवस्था मिलाउने जिम्मा स्थानीय निकायलाई तोकेको छ । त्यसमा आफ्नो क्षेत्रमा विद्युत् उत्पादन गरी वितरण गर्नाले स्थानीय निकायको आयमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने मिश्र बताउँछन् । आयोगले विद्युत् उत्पादनतर्फ कुल रु. १ खर्ब ३८ अर्ब तथा सबस्टेशन र प्रसारण ग्रीडतर्फ रु. ५३ अर्ब लागत अनुमान गरेको छ ।

विद्युत् उत्पादनमा स्थानीय र सङ्घीय सरकारले सहकार्य गर्ने र प्रसारण ग्रीडतर्फ सङ्घीय सरकारले व्यवस्था गर्ने मोडलसमेत आयोगले प्रस्तुत गरेको छ । यसरी ५ वर्षमा सम्पूर्ण स्थानीय तहमा विद्युत् उत्पादन भई अर्को ५ वर्षमा हरेक घरमा बिजुली पुग्ने मिश्रको दाबी छ ।

चिनियाँ कम्पनीलाई अल्टिमेटम

पश्चिम सेती जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना (७५० मेवा) अघि बढाउने वा नबढाउने भन्ने सम्बन्धमा स्पष्ट लेखी पठाउन राष्ट्रिय योजना आयोगले चिनियाँ कम्पनीलाई अन्तिम सूचना (अल्टिमेटम) पठाउने भएको छ । ९० दिनको समयसीमा दिएर उक्त सूचनासहितको पत्र पठाउने आयोगले जानकारी दिएको छ ।

उक्त आयोजना विकास गर्ने जिम्मा चिनियाँ कम्पनी थ्री गर्जेजको सहायक कम्पनी सीडब्ल्यू इन्भेष्टमेण्ट कर्पोरेशनले पाएको छ । उसले आयोजनाको क्षमता घटाउने तथा विद्युत् खरीदविक्री दर बढाउनुपर्ने भन्ने अड्को थाप्दै आएको छ । तर, नेपाल सरकारले भने आयोजनाको क्षमता घटाउने विषयमा असहमति जनाएको छ । त्यसैगरी लामो समयको गृहकार्यपछि केही समयअघि मात्र तय भएको विद्युत् खरीदविक्री दर परिवर्तन गर्न सहज नभएको ऊर्जा मन्त्रालयका साथै सम्बन्धित निकायहरू बताउँछन् ।

लगानी बोर्ड, ऊर्जा मन्त्रालय, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण तथा योजना आयोगका उच्च पदाधिकारीहरूको छलफलले उक्त आयोजना विकासको विषय टुङ्ग्याउने निर्णय गरेको हो । त्यसैगरी सुदूरपश्चिम सरोकार मञ्चले पनि चिनियाँले नबनाए आफूहरू उक्त आयोजना विकास गर्न तयार रहेको पत्र आयोगमा बुझाएका थिए । उक्त आयोजना विकास गर्ने विषय विगत २१ वर्षदेखि अड्किएको छ । अब भने ३-४ महीनामा आयोजना कसरी अघि बढ्ने भन्ने विषय टुङ्गो लाग्ने आयोगका सदस्य मिश्रले बताए । ‘हतारमा निर्णय नगरी पहिले आयोजना विकासको जिम्मा

पाएको कम्पनीलाई उसको कुरा राख्ने मौका दिनेछौं,' मिश्रले भने, 'यदि उसले नबनाउने भए अभ्यासमा रहेका वा अन्य कुनै मोडलमा आयोजना विकास गर्नेतर्फ अघि बढ्ने छौं ।'

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/१०

कुलमान घिसिङ भन्छन्, 'वितरण प्रणाली नसुधारे २ वर्षपछि लोडसेडिङ'

काठमाडौं उपत्यकाको विद्युत् वितरण प्रणालीको स्तरोन्नति नगरे २ वर्षपछि फेरि लोडसेडिङ हुने नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक कुलमान घिसिङले बताएका छन् । उनले अहिलेको प्रणालीले आगामी २ वर्षसम्मको मात्रै विद्युत् भार थग्न सक्ने जानकारी दिए । राजधानीमा बिहीबार भएको 'बारबरा एडम्स टक सिरिज' कार्यक्रममा बोल्दै घिसिङले प्राधिकरणले उपत्यकाको विद्युत् वितरण प्रणाली स्तरोन्नति गर्न तत्काल काम थाल्नुपर्ने बताए ।

'उपत्यकामा विद्युत् वितरण र प्रसारण प्रणाली स्तरोन्नति नगरे विद्युत् भए पनि हामीले उपभोक्तालाई दिनसक्ने छैनौं,' घिसिङले भने, 'अहिलेको वितरण प्रणाली नाजुक अवस्थामा छ, बेलाबेला विद्युत् कटौतीको समस्या झेलनुपरेको छ । त्यसैले यसको स्तरोन्नति आवश्यक छ ।'

उपत्यकामा अहिले भएको वितरण प्रणालीले ४ सय मेगावाटसम्म मात्रै भार थग्न सक्छ । प्राधिकरणले यसलाई २ हजार मेगावाटसम्मको भार थग्नसक्ने गरी स्तरोन्नति गर्ने तयारी गरेको छ । यसका लागि सबस्टेसन निर्माण गर्ने र तार बिछ्याउने प्राधिकरणको योजना छ ।

४ सय ५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसी विद्युत् आयोजना यही वर्षभित्र वितरण प्रणालीमा जोडिने सम्भावना छ । तोकिएकै समयमा योजना पूरा भए वर्षाको बेला देशमा मागभन्दा बढी विद्युत् उत्पादन हुनेछ । तर, प्रसारण लाइनको अभावले उत्पादित विद्युत् वितरणमा समस्या हुनसक्ने विज्ञहरूको अनुमान छ ।

माथिल्लो तामाकोसीबाट उत्पादित विद्युत् वितरण गर्न महत्वपूर्ण मानिएको २२० केभी गोंगोर-खिम्ती प्रसारण लाइनको काम ७० प्रतिशत मात्रै पूरा भएको छ । ४७ किलोमिटर लामो लाइनमा १२ किलोमिटर मात्रै तार हालिएको छ ।

प्राधिकरणले आफ्नो ध्यान ट्रान्समिसन लाइन निर्माणमा केन्द्रित गर्नुपर्ने राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य अरविन्दकुमार मिश्राले बताए ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/०८

युनाइटेड मोदी-२ निर्माण अन्योलमा

रोशन तिवारी

युनाइटेड हाइड्रोपावर कम्पनीले १ वर्षअघि निर्माण शुरू गर्ने तयारी गरेको साढे १० मेगावाटको युनाइटेड मोदी-२ अन्योलमा परेको छ । कम्पनीले नयाँ आयोजना निर्माणका लागि लगानी जुटाउन गत २०७३ असोजमा स्थानीयलाई १० करोड र सर्वसाधारणलाई १२ करोड रुपैयाँको शेयर विक्री गरेको थियो ।

आयोजनाका सञ्चालक उपेन्द्र गौतमका अनुसार आयोजनाको लगानी अनुमानभन्दा धेरै बढ्ने भएकोले तत्कालका लागि निर्माण शुरू गर्ने अवस्था छैन । ‘यो विषयमा म बोल्न सक्ने स्थितिमा छैन । किनकि लागत महँगो भएको छ,’ गौतमले भने, ‘चाइनिज कम्पनीले ईपीएस प्रविधिबाट निर्माणको कुरा भएको हो, विस्तृत अध्ययन हुन बाँकी छ ।’

गतवर्ष चाइनिज कन्सल्टेन्सीसँगको छलफलमा प्रतिमेगावाट साढे १७ करोडमा आयोजना बनाउन सकिने सहमति भएको थियो । कम्पनीले पछिल्लो समय निकालेको खर्च इष्टिमेटअनुसार २२ करोडभन्दा बढी पुग्नसक्ने देखिएपछि तत्कालका लागि आयोजना रोकिएको हो । आयोजना रोकिने भएपछि १० करोड लगानी गरेका पर्वतवासी निराश छन् । फलेवास-४ का देव शर्मा लम्सालले जुन प्रयोजनका लागि पैसा उठाइएको हो, त्यो काम हुनुपर्ने बताए । उनले रु. ५२ लाख लगानी गरेका छन् । कम्पनीले शेयर आह्वान गर्दा प्रचार गरेअनुसारको काम नभए दबाब दिने मनस्थितिमा स्थानीय छन् ।

कम्पनीले नयाँ आयोजना निर्माण नभए पनि सर्वसाधारणको लगानी खेर नजाने बताएको छ । ‘कम्पनीको साधारण शेयर सूचीकृत भइसकेको छ, प्रमोटर र स्थानीयको सूचीकृत हुने प्रक्रियामा छ,’ गौतमले भने, ‘नयाँ हाइड्रो नबन्दा पनि सर्वसाधारणको लगानी खेर जाँदैन ।’ स्थानीय र सर्वसाधारणबाट सङ्कलन भएको २२ करोड रकम युनाइटेड मोदी जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा लागेको बैङ्कको ऋण तिर्ने मनस्थितिमा कम्पनी छ । कम्पनीले यसअघि २०६९ मा मोदीखोलामै १० मेगावाटको युनाइटेड मोदी-१ निर्माण सम्पन्न गरिसकेको छ ।

कम्पनीले ०७३ मङ्सिरदेखि मोदीखोलामा साढे १० मेगावाटको ‘युनाइटेड मोदी-२’ आयोजना निर्माण थाल्ने बताएको थियो । दोस्रो आयोजना शुरू गर्ने लाग्दा बैङ्कमा ऋणको ब्याज, सामान तथा अधिग्रहण गर्ने जग्गाको मूल्यसमेत बढेपछि समस्या परेको हो । ‘पहिलो आयोजनामा ९ प्रतिशतमा लिएको ऋण अहिले १३ प्रतिशत पुगेको छ,’ गौतमले भने, ‘अधिग्रहण गर्नुपर्ने जग्गाको मूल्य स्थानीयले अचाक्ली बढाए ।’ सर्वसाधारणबाट लिएको रकम कता लगानी गर्ने भन्नेमा कम्पनी अझै अन्योलमा छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/१०

स्थानीयको लगानीमा बन्दै म्याग्दीखोला जलविद्युत्

पश्चिम म्याग्दीको दरवाडमा निर्माण हुन लागेको २५ मेगावाट क्षमताको दरवाड म्याग्दीखोला जलविद्युत् आयोजनामा जिल्लावासीलाई प्राथमिकता दिएको आयोजनाले बताएको छ । स्थानीयका साथै स्वदेश तथा विदेशमा रहेका म्याग्देलीलाई प्राथमिकता दिई आयोजनाले काम अगाडि बढाएको दरवाड कालिका हाइड्रो प्रालिका अध्यक्ष विनोद कुँवरले जानकारी दिए ।

‘गाउँदेखि विदेशसम्म रहेका म्याग्देलीको लगानीलाई प्राथमिकता दिएका छौं । विकटमा बस्ने किसानको घरसम्म शेयर पुऱ्याउने प्रयास गर्नेछौं,’ उनले भने । उनले आर्थिक अवस्था कमजोर भएका म्याग्दीवासीलाई धनी बनाउने उद्देश्यले घरदैलो अभियान, अन्तरक्रिया कार्यक्रम, जलविद्युत्को महऱव, भविष्यमा प्राप्त हुने नाफासहित जलविद्युत्मा लगानीको वातावरण बनाइरहेको बताए ।

उनले स्थानीय गाउँपालिकासँग समेत सहकार्य गरी प्रभावित क्षेत्रका जनतालाई जलविद्युत्मा लगानी र भविष्यमा प्राप्त हुने प्रतिफलका बारेमा जानकारी गराउने बताए । केही दिनअगाडि ४ वाणिज्य बैङ्क र २ विकास बैङ्कले वित्तीय व्यवस्थापन सम्झौतामा हस्ताक्षर गरेका थिए । यससँगै आयोजनाले निर्माणलाई तीव्रता दिने गरी स्थानीयस्तरमा समेत विभिन्न छलफल तथा लगानीका बारेमा जानकारीसहितको कार्यक्रम गर्ने बताएको छ । आयोजनामा सानिमा बैङ्कको नेतृत्वमा प्रभु बैङ्क, कुमारी बैङ्क, सेञ्चुरी बैङ्क, मुक्तिनाथ विकास बैङ्क र महालक्ष्मी विकास बैङ्कले ३ अर्ब ५० करोड ऋण लगानी गर्ने सम्झौता गरेका थिए ।

कुल ५ अर्ब १४ करोड लगानी रहेको परियोजनामा संस्थागत पुँजीको ३० प्रतिशत सर्वसाधारणलाई शेयर जारी गर्ने सञ्चालक ज्ञानेन्द्र थापाले बताए ।

उनले पश्चिम म्याग्दीमा जलविद्युत् मार्फत लगानी भित्राउँदै दुर्गम क्षेत्रमा जनतालाई समेत आर्थिक रुपमा आत्मनिर्भर बनाउन प्रतिबद्ध रहेको बताए । म्याग्देलीको लगानीबाट अपुग भएमा मात्रै बाहिरी लगानीकर्ताबाट लगानी भित्राउने बताए । सन् २००८ मा स्थापना भएको आयोजनाले एकदशक पछि आयोजनाको गतिलाई अगाडी बढाएपछि आयोजना प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दा समेत उत्साहित भएको मालिका गाउँपालिकाका प्रमुख श्रीप्रसाद रोकाले बताए ।

श्रोत: नागरीक, २०७४/११/१०

‘ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी हैन सोचको समस्या’

नेपालको ऊर्जा क्षेत्रको विकासका लागि लगानी नभई सोचको मात्रै समस्या रहेको त्यस क्षेत्रका जानकार तथा सरोकार भएका व्यक्तिले जोड दिएका छन्।

बारबरा फाउण्डेशनले बुधबार गरेको अन्तरसंवाद कार्यक्रममा सहभागी वक्ताले नीतिगत जटिलता हटाएर लगानीमैत्री वातावरण मात्रै बनाउने हो भने स्वदेशी लगानीमा नै ठूलो परिमाणमा जलविद्युत्को विकास गर्न सकिने बताए। नेपालमा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्था नै ठूला परियोजना निर्माण गर्न सक्ने अवस्थामा पुगेको तथा गतिलो प्रतिफलको सुनिश्चितता गर्ने हो भने नागरिकले पनि ठूलो मात्रामा लगानी गर्न सक्ने स्थिति रहेको बताउँदै उनीहरूले सरकारले प्राथमिकताक्रम निर्धारण गर्नुपर्ने धारणा राखे।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले स्वदेशी संस्थामा नै ठूलो मात्रामा लगानीयोग्य रकम छ, कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष जस्ता संगठित संस्थामा पनि लगानीयोग्य रकम छ, नागरिकलाई विश्वास दिलाउन सके केही परियोजनाका लागि उनीहरूले नै रकम जुटाउन सक्छन् भने। स्वदेशी तथा विदेशी लगानी भित्र्याएर एकाध वर्षमा नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा कायापलट गर्न सकिने उनको भनाइ छ। ‘गत वर्ष नेपालमा विद्युत्भार कटौती गर्दा त्यो सम्भव नरहेको भन्नेहरू थिए, तर हामीले सफल पारेर देखायौं। नसकिने भन्ने हुँदैन, लगानी पनि भित्र्याउन सकिन्छ। मात्रै सोच र नीतिगत रूपमा प्रष्टताको जरुरी छ’, कार्यकारी निर्देशक घिसिङले भने।

राष्ट्रिय योजना आयोगका पूर्वउपाध्यक्ष प्रा डा गोविन्दराज पोखरेलले ऊर्जा सुरक्षाका लागि पनि वैकल्पिक ऊर्जालाई पनि विशेष जोड दिइनुपर्ने तथा ग्रामीण क्षेत्रका सबै स्थानमा प्रसारण लाइन निर्माण गर्न समस्या हुने भएकाले सौर्य परियोजना र वायु ऊर्जामा समेत लगानी गर्नुपर्ने बताए।

आयोगकै पूर्वसदस्य डा अरविन्दकुमार मिश्रले ७५३ वटै स्थानीय तहमा ऊर्जा उपलब्धताका लागि कार्ययोजना तयार पारिएको जानकारी दिँदै प्रसारण प्रणाली नपुगेका स्थानमा ‘मिनी ग्रीड’ र ‘माइक्रो ग्रीड’ निर्माण गरेर नागरिकलाई सहज रूपमा ऊर्जा उपलब्ध गराउन सकिने भएकाले स्थानीय तहमा ऊर्जा अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याउन खोजिएको बताए।

जनसंख्याका क्षेत्रमा काम गर्दै आएका डा कुसुम शाक्यले लैङ्गिक समानताका लागि समेत ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी बढाउनुपर्ने उल्लेख गरिन। सकारात्मक विषयमा चर्चा परिचर्चा गर्ने लक्ष्यका साथ फाउण्डेशनले परिचर्चा कार्यक्रम शुरु गरेको कार्यक्रमका संयोजक दिलभूषण पाठकले जानकारी दिए।

श्रोत: नागरीक, २०७४/११/१०

मध्य मर्स्यार्ड्दीको विद्युत उत्पादन बन्द

किसान संगीत नेपाली

लमजुङ – बेसीसहर नगरपालिकास्थित ७० मेगावाट क्षमताको मध्य मर्स्यार्ड्दी जलविद्युत परियोजनाको मर्मतकार्य शुरुबार देखि शुरु हुने भएपनि करिब एकसाताका लागि विद्युत उत्पादन स्थगित भएको छ। सुरुडमार्फत् जलविद्युत केन्द्रमा पठाइएको पानीलाई बाँधको मूलढोका 'रेडियल गेट' मार्फत् पुनःमर्स्यार्ड्दी नदीमै फर्काएर मर्मत कार्य थालिने भएको हो।

केही दिनदेखि नदीमा पानीको सतह घटाउँदै लगिएकोमा बिहीबार राति १० बजेदेखि पुरै पानी खोलामा फर्काएर विद्युत उत्पादन बन्द गरी मर्मतकार्य अघि बढाईने तय भएको जलविद्युत केन्द्रका प्रमुख पशुपति गौतमले बताए। 'आजसम्म पानीको सतह घटाउँदै लगिएको छ,' गौतमले भने, 'राती १० बजेतिर पूर्णरूपमा पानी फर्काउँछौं र भोलि (शुक्रबार)देखि क्रमशःमर्मतसम्हार तिर लाग्छौं।' मर्मतसम्हार अन्तर्गत बाँधक्षेत्रको पर्खाल मर्मत, बाँध, सर्भिसगेट र विद्युत उत्पादनगृहको युनिट २ टर्वाइन लगायतको मर्मत गरिने केन्द्रप्रमुख गौतम बताउँछन्। बाँधक्षेत्रमा जम्मा भएको अत्याधिक बालुवालाई पनि अहिले निकालिने भएको छ।

यसअघि ०७० माघमा १४ दिन विद्युत उत्पादन बन्द गरि भत्किएको बाँधक्षेत्रको सुरक्षापर्खाल 'रिपेरायप प्रोटेक्सन' को मर्मत गरिएको थियो। १ सय ६० मिटर लम्बाई र करिब ६ मिटर उचाइको पर्खाल लगाउनु पर्ने देखिएको भएपनि निश्चित क्षेत्रफल निकाल्न बाँकी रहेको जनाइएको छ। ५ हजार घनमिटर क्षेत्रफल रहेको सो क्षेत्रमा पानीको सतह घटाइएपछि मात्रै कति क्षेत्रफल मर्मत गर्नुपर्छ भन्ने एकिन हुने बताइएको छ। बेसीसहर नगरपालिका वडा नं १ उदीपुर र ११ चितीको विच फलियासाँघुमा जलविद्युत परियोजनाको बाँध निर्माण गरिएको छ। बाँधको वायाँ पर्ने चिती तर्फको भागमा निर्माण गरिएको सुरक्षा पर्खालको संरचनामा पानीको वहावले क्षति पु-याउने भएकाले केहीवर्षको अन्तरालमा सो क्षेत्रमा मर्मत गरिरहनु पर्ने अवस्था आएको जलविद्युत केन्द्रका कर्मचारीहरु बताउँछन्।

अघिल्लो पटक दैनिक १२ घण्टा मात्रै काम भएकाले मर्मतमा धेरैदिन लागेको र यसपटक चौबिसै घण्टा काम हुने भएकाले ७ दिनभित्र मर्मतकार्य सकिने अपेक्षा गरिएको जलविद्युत केन्द्रप्रमुख गौतमको भनाई छ। हेटौंडास्थित जिपेक ईञ्जिनियरिङ एण्ड कन्स्ट्रक्सन कम्पनीले सो क्षेत्रको मर्मतसम्हार कार्य गर्ने पनि उनले बताए। उनका अनुसार, वर्षेनी सुख्खायाम सुरु भएसँगै फागुनदेखि चैतसम्म विद्युत उत्पादनगृहमा जडित युनिट (टर्वाइन), बाँधक्षेत्रमा मर्मतकार्य गर्ने गरिन्छ। यसवर्ष मुख्य बाँधक्षेत्रमा कार्तिकदेखि नै काम सुरु गरेकाले मर्मतको काम सकिएको छ भने उत्पादन गृहमा युनिट २ को मर्मत 'सटडाउन' अवधिमाै गरिने भएको छ। प्राविधिक पक्षको मर्मतकार्य परियोजनामा कार्यरत ईञ्जिनियर सहित प्राविधिक कर्मचारीले नै गर्ने जनाइएको छ। अत्याधिक बालुवाको कारण टर्वाइनमा समस्या आउने भएकाले नियमितरूपमा वर्षेनी मर्मतसम्हार गरिने जलविद्युत केन्द्रका ईलेक्ट्रिक शाखाले जनाएको छ। विद्युतगृहमा ३५-३५ मेगावाट क्षमताका दुईवटा टर्वाइन् जडान गरि विद्युत उत्पादन गरिएकोमा पालैपालो टर्वाइन मर्मत गरिदै आएको प्राविधिकहरु बताउँछन्।

मध्य मर्स्यार्ड्दी जलविद्युत परियोजनाको बाँध माथिको जलाशय क्षेत्रमा थुप्रिएको वालुवा समेत एक साताको 'सटडाउन' अवधिमा निकालिने भएको छ। प्रति घनमिटर एकसय रुपैयाँका दरले राजश्व असुल्ने गरि सो क्षेत्रमा वालुवा निकाल्न व्यवसायिक फर्महरुलाई प्रकृया मिलाएर स्वीकृति दिईएको नगरप्रमुख गुमानसिंह अर्यालको भनाई

छ। बाँधक्षेत्रमा अत्याधिक बालुवाका कारण टर्वाइन तथा अन्य संरचनामा समेत छिटोछिटो समस्या आउने गरेको जलविद्युत केन्द्रले जनाएको छ।
मध्य मर्स्याङ्दीको विद्युत उत्पादन बन्द भएपनि उपभोक्ताले लोडसेडिङ मार खेप्नु नपर्ने नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले बताएका छन्।

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/१०

५ प्रदेशमा सौर्य, दुईमा जलविद्युत्

भीम गौतम

राष्ट्रिय योजना आयोगले सबै स्थानीय तहमा ऊर्जाको पहुँच पुर्याउने उद्देश्यले तयार गरेको योजनामा जलविद्युत्भन्दा सौर्य ऊर्जालाई प्राथमिकतामा दिइएको छ । आयोगले देशका ७ प्रदेशमध्ये ५ प्रदेशमा सौर्य ऊर्जा र २ प्रदेशमामात्र जलविद्युत्लाई प्राथमिकतामा राखिएको छ । राष्ट्रिय योजना आयोगले सबै स्थानीय तहमा ऊर्जाको पहुँच पुर्याउने उद्देश्यले तयार गरेको योजनामा जलविद्युत्भन्दा सौर्य ऊर्जालाई प्राथमिकतामा दिइएको छ । आयोगले देशका ७ प्रदेशमध्ये ५ प्रदेशमा सौर्य ऊर्जा र २ प्रदेशमामात्र जलविद्युत्लाई प्राथमिकतामा राखिएको छ ।

आयोगले २ खर्ब लगानीमा सबै स्थानीय तहमा ६९४.२ मेगावाट बराबरको ऊर्जा उत्पादन गर्नेगरी कार्ययोजना तयार पारेको छ । योजनामा जलविद्युत्, सोलार, बायोमास र वायु ऊर्जाबाट उत्पादन हुने ६ सय ९४ मेगावाटमध्ये ४ सय ८१ मेगावाट सोलारबाट उत्पादन गर्ने उल्लेख छ । योजनाअनुसार प्रदेश-१ मा ११७.८ मेगावाट, प्रदेश-२ मा १३० मेगावाट, प्रदेश-३ मा १०५.१० मेगावाट, प्रदेश-४ मा ८१.९० मेगावाट, प्रदेश-५ मा ९९.९० मेगावाट, प्रदेश-६ मा ७६.५० र प्रदेश-७ मा ८३ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । यसमध्ये प्रदेश नम्बर १ मा सोलारबाट ७१ मेगावाट र जलविद्युत्बाट ४३ मेगावाट, प्रदेश नम्बर २ मा सोलारबाट १२७ मेगावाट उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिए पनि जलविद्युत्बाट कुनै लक्ष्य राखिएको छैन । यस्तै, प्रदेश नम्बर ३ मा सोलारबाट ७० मेगावाट र जलविद्युत्बाट २६.४ मेगावाट, प्रदेश नम्बर ४ मा सोलारबाट ५८ मेगावाट र जलविद्युत्बाट २२.४ मेगावाट तथा नम्बर ५ मा सोलारबाट ८५ मेगावाट र जलविद्युत्बाट १२.६ मेगावाट उत्पादन हुनसक्ने योजनामा उल्लेख छ । प्रदेश नम्बर ६ मा सोलारबाट ३३ मेगावाट र जलविद्युत्बाट ४३ मेगावाट र प्रदेश नम्बर ७ मा सोलारबाट ३७ मेगावाट र जलविद्युत्बाट ४४.९ मेगावाट विजुली उत्पादन हुने योजनामा उल्लेख छ ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको सहायक इन्जिनियरिङ परामर्शदाता कम्पनीबाट तयार पारिएको अध्ययन प्रतिवेदनले सबै स्थानीय तहमा एक मेगावाटभन्दा कम क्षमताका ७ सय ५३ आयोजनाहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने उल्लेख छ । यीमध्ये ४ सय ८१ आयोजनाबाट ४ सय ८१ मेगावाट सोलारबाट, २ सय २१ आयोजनाबाट १९२.६ मेगावाट जलविद्युत्बाट तथा ५० आयोजनाबाट २०.४ मेगावाट बायोमासबाट विद्युत् उत्पादन गर्ने योजना छ । सबै तहमध्ये एकमात्र ओखलढुंगाको चिखांखुगढी गाउँपालिकाबाट ०.२ मेगावाट वायु ऊर्जा उत्पादन हुने उल्लेख छ ।

आयोगका तत्कालीन सदस्य अरविन्दकुमार मिश्रको संयोजकत्वमा रहेको अध्ययन समितिले परामर्शदाता कम्पनीको सहयोगमा १७ हप्ताभित्रै प्रतिवेदन तयार पारेको राष्ट्रिय योजना आयोगका निवर्तमान उपाध्यक्ष डा. स्वर्णम वाग्लेले जानकारी दिए । हालै तयार पारिएको योजनामा सबै स्थानीय तहमाफत अघि बढाउने योजनाका लागि विद्युत् उत्पादनका लागि १ खर्ब ४८ अर्ब १३ करोड लागत रहने उल्लेख छ । यस्तै, वितरण र प्रसारणका लागि २ खर्ब १ अर्ब रुपैयाँ लागत लाग्ने उल्लेख छ भने योजना अघि बढाउनका लागि सरकारले ७५ अर्ब बराबरको भायबिलिटी ग्याप फन्डिङको व्यवस्थाबाट ७५ अर्ब दिनुपर्ने उल्लेख छ ।

योजनाअनुसार यो रकममध्ये सोलारका लागि ६९.३५ प्रतिशत, जलविद्युत्का लागि ३०.६३ प्रतिशत र बायोमासका लागि ९.९२ प्रतिशत अनुदान दिनुपर्नेछ । सबै स्थानीय तहबाट अघि बढाउने योजना पाँच वर्षभित्र पूरा गर्ने गरी कार्यान्वयनका लागि आयोगले सिफारिस गरेको तत्कालीन आयोग सदस्य डा. मिश्रले जानकारी दिए । प्रतिवेदनमा सम्भाव्यता अध्ययन र विस्तृत अध्ययन गरेर स्थानीय तहको सहभागिता र अनुदान एवं न्यून ब्याजको ऋण व्यवस्थापन गरी अघि बढाउन सुझाव दिइएको छ । हालै गठन भएको प्राधिकरणको सहायक कम्पनीले पहिलो

कामको रूपमा ल्याइएको योजनामा ५३० ओटा सबस्टेसन निर्माण गर्नुपर्ने तथा ७ हजार ८ सय २८ किलोमिटर बराबर प्रसारण र वितरण लाइन बनाउनुपर्ने देखिएको कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत हितेन्द्रदेव शाक्यले जानकारी दिए ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/११/१०

बझाङमा तीन जलविद्युत् आयोजना बन्दै

शैलेन्द्र रोकाया

बझाङ (बुंगल), फागुन १० गते । सुदूरपश्चिमको हिमाली जिल्ला बझाङको दुर्गम बुंगल क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानीमा तीनवटा जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य द्रुतगतिमा भइरहेको छ । ३८.४६ मेगावाट, कालङ्गाको १५.३३ मेगावाट र सानीगाड १०.०७ मेगावाटका आयोजनाको निर्माण तीव्र भएको हो ।

आयोजनाले निर्माणस्थलसम्मको पहुँच मार्ग निर्माण गरिरहेको छ भने आयोजनासँग सम्बन्धित अन्य संरचना पनि धमाधम निर्माण भइरहेका छन् । अपर कालङ्गा जलविद्युत् आयोजनाको आठ किलोमिटर सुरुङमध्ये आठ सय मिटर सुरुङ खनिसकिएको छ पावरहाउस निर्माण हेडबक्सको काम पनि सुरु भएको कालङ्गा हाइड्रो पावर आयोजनाका संस्थापक वीरेन्द्र मल्लले जानकारी दिनुभयो ।

आयोजनामा तीन हजार चार सय मिटर सुरुङमध्ये एक किलोमिटर निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ भने सुरुङको बाँकी काम निर्माण गर्ने काम भइरहेको छ ।

त्यसैगरी सानीगाड जलविद्युत् आयोजनामा समेत पहुँच मार्ग निर्माण तथा सुरुङको काम सुरु भएको छ भने अर्काे बागथला जलविद्युत् आयोजनामा समेत प्रारम्भिक कामको थालनी गरिएको छ ।

आयोजनाका लागि चाहिने दुई सय रोपनी जग्गा खरिद भइसकेको आयोजनाका प्रमुख वीरेन्द्र मल्लले जानकारी दिनुभयो । कालङ्गा जलविद्युत्को पाउटा, अपर कालङ्गा जलविद्युत्को दहबगर र सानीगाड जलविद्युत्को कफलसेरीमा निर्माण कार्य सुरु भइसकेको छ । अपर कालङ्गाको दहबगरको गिरौँबाट-८ किलोमिटर सुरुङबाट बिजगडा भन्ने स्थानमा पानी झारेर विद्युत्गृह निर्माण गरिनेभएको छ ।

त्यसैगरी सानीगाडको दुई किलोमिटर सुरुङ खन्नका बाँझ गाउँपालिकाको पाउटा भन्ने स्थानबाट सुरुङबाट सैँसू भन्ने स्थानमा विद्युत्गृह निर्माण गरिनेभएको छ । अपर सानीगाड तीनवटै आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग भइसकेको छ ।

झण्डै १२ अर्ब रुपियाँ लागतमा निर्माण हुन थालेका यी आयोजनाको निर्माण कार्य हाल डिजेल प्लान्टबाट उत्पादित विद्युत्बाट सञ्चालन भइरहेकाले लागत बढ्ने बताइएको छ । हाल औसतमा यी आयोजनाको ३० प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको दाबी मल्लले गर्नुभयो ।

स्थानीय बासिन्दालाई पनि सेयर वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउनसके स्थानीय स्रोतमा स्थानीय बासिन्दाको अपनत्व हुने बताउँदै बुंगल गाउँपालिकाका अध्यक्ष धनबहादुर विष्टले भन्नुभयो, स्थानीयको पनि प्रत्यक्ष सहभागिता भए आयोजनाले अझ सफलता पाउने थियो । यी जलविद्युत् आयोजनामा माछापुच्छे, एनएमबी र सिभिल बैङ्कको लगानी रहेको छ ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/११/१०

रसुवागढी र साञ्जेनको साढे दुई अर्बको आइपिओ बिक्री हुँदै

धितोपत्र बजारमा शुक्रबारदेखि रु दुई अर्ब ५१ करोड ६० लाख बराबरको साधारण शेयर (आइपिओ)

निष्कासन हुने भएको छ ।

रसुवागढी र साञ्जेन जलविद्युत् आयोजनाले शुक्रबारदेखि एकै पटक उक्त परिमाणको सीमित साधारण शेयर बिक्री गर्ने भएका हुन् । दुवै कम्पनीले कर्मचारी सञ्चय कोषमा कोषकट्टी गर्दै आएका छ लाखभन्दा बढी सञ्चयकर्ता, सञ्चयकोषका कर्मचारी तथा रसुवाका साविक गाविसका कर्मचारी र रसुवा जिल्ला समन्वय समितिमा कार्यरत कर्मचारीले शेयरमा आवेदन दिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

रसुवागढी आयोजनाका प्रमुख माधव कोइरालाका अनुसार साधारण शेयर निष्कासनको सम्पूर्ण प्रक्रिया पूरा भएको छ । चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीको सहायक कम्पनीका रूपमा रहेका साञ्जेन जलविद्युत् कम्पनी र रसुवागढी जलविद्युत् कम्पनीले एकै पटक एकै दिनदेखि साधारण शेयर बिक्री गर्ने भएपछि आवेदनकर्तालाई समेत सहज हुने विश्वास लिइएको आयोजना प्रमुख कोइरालाको भनाइ छ ।

ती दुवै आयोजनामा कर्मचारी सञ्चयकोषको लगानी भएकाले कोषमा कार्यरत कर्मचारीले भने अरु सञ्चयकर्ताको तुलनामा बढी शेयर पाउने छन् । सञ्चयकर्ताले साञ्जेन जलविद्युत् कम्पनीको बढीमा ३०० कित्ता शेयर आवेदन गर्न सक्नेछन् भने रसुवागढीका लागि बढीमा ५०० कित्ता शेयर आवेदन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । कोषका कर्मचारीले भने दुई हजार ५०० कित्तासम्म साधारण शेयरमा आवेदन दिन सक्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

रसुवागढी हाइड्रोपावर कम्पनीलाई रु एक अर्ब ६४ करोड बराबरको साधारण शेयर निष्कासन गर्नेछ । कम्पनीले कर्मचारी सञ्चयकोषका सञ्चयकर्ता, कोषका कर्मचारी र ऋण लगानी गर्ने संस्थाका कर्मचारीलाई एक करोड ६४ लाख २१ हजार कित्ता साधारण शेयर बिक्री गर्न लागेको हो ।

रसुवागढी हाइड्रोको साधारण शेयर निष्कासनको बिक्री प्रबन्धकमा सिद्धार्थ क्यापिटल र ग्लोबल आइएमई क्यापिटल लिमिटेडलाई नियुक्त गरिएको छ । सहायक बिक्री प्रबन्धकमा सनराइज क्यापिटल लिमिटेड, सिद्धार्थ क्यापिटल लिमिटेड र एनआइबिएल क्यापिटल लिमिटेड रहेका छन् ।

रसुवागढीले पहिलो चरणको साधारण शेयर निष्कासन गरेपछि दोस्रो चरणमा आयोजना प्रभावित रसुवावासीलाई १० प्रतिशत र सर्वसाधारणलाई १५ प्रतिशत गरी रु एक अर्ब ७५ करोड बराबरको साधारण शेयर बिक्री गर्नेछ ।

रसुवागढीको लगानी संरचनाअनुसार ५१ प्रतिशत संस्थापक र ४९ प्रतिशत सर्वसाधारणको लगानी रहेको छ । रसुवागढी हाइड्रोले कूल १११ मेगावाट क्षमताको रसुवागढी जलविद्युत् आयोजना रसुवामा निर्माण गरिरहेको छ । आयोजनाको काम करिब ६० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।

आयोजना सन् २०१९ को डिसेम्बरमा सक्ने गरी कार्ययोजना बनाइएको छ । आयोजनाको निर्माण चाइना वाटर एण्ड इलेक्ट्रिसिटी कर्पोरेशनले गरिरहेको छ । यस्तै इलेक्ट्रोमेकानिकलतर्फ भारतको भ्वाइथ हाइड्रो

लिमिटेड रहेको छ । कूल रु १३ अर्ब ६८ करोड लागत अनुमान गरिएको उक्त आयोजनामा चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीको ३३, नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको १८, सर्वसाधारणको १५, आयोजना प्रभावित स्थानीय बासिन्दालाई १०, लगानीकर्ता कर्मचारी सञ्चयकोषका कर्मचारी तथा विद्युत् प्राधिकरण र कम्पनीका कर्मचारीको गरी ३ दशमलव ५ प्रतिशत एवं सञ्चयकर्ताको १९ दशमलव ५ प्रतिशत लगानी रहनेछ ।

यस्तै साञ्जेन जलविद्युत् कम्पनीले रु ८७ करोड ६० लाख बराबरको साधारण शेयर शुक्रबारदेखि बिक्री गर्नेछ । सो कम्पनीको बिक्री प्रबन्धकमा नागरिक लगानीकोष रहेको छ । रसुवामा नै सो कम्पनीले १४ दशमलव ८ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो साञ्जेन र ४२ दशमलव ५ मेगावाट क्षमताको साञ्जेन आयोजना निर्माण गरिरहेको छ ।

आयोजना प्रमुख किरण श्रेष्ठले सबै तयारी सकिएकाले अब शुक्रबारदेखि साधारण शेयर बिक्री गरिने जानकारी दिनुभयो । एकपछि अर्को गर्दै साधारण शेयर जारी गर्ने तयारीमा जलविद्युत् कम्पनी लागेपछि कर्मचारी सञ्चयकोष, नागरिक लगानीकोषलगायतका संस्थाले हितग्राही खाता नभएकालाई तत्काल हितग्राही खाता खोल्न सूचनामार्फत आग्रह गरिरहेका छन् । दुवै कम्पनीको शेयर 'सेन्ट्रल आश्वा अर्थात् सी आश्वा' प्रणालीबाट आवेदन दिने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

शेयर बजारका बारेमा विश्लेषण गर्दै आउनुभएका विश्लेषक निरव पुडासैनीका अनुसार पूँजी बजारको विविधीकरणका लागि ठूलो मात्रामा साधारण शेयर आउनु सकारात्मक देखिन्छ । उहाँले केही समयपछि बजारमा उक्त कम्पनीमा लगानी गरिएको रकमसमेत आउने भएकाले त्यसले लगानीका लागि थप अवसर विस्तार गर्ने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो । (रासस)

श्रोत: नेपाल समाचारपत्र, २०७४/११/१२

मध्यमस्याङ्दीको मर्मत पूरा विद्युत् उत्पादन शुरू

मध्यमस्याङ्दी जलविद्युत केन्द्रको बाँध तथा विद्युत् गृह मर्मत कार्य पूरा भएको छ। एक सातादेखि विद्युत् उत्पादन बन्द गरी मर्मत गरिएको उक्त केन्द्रबाट बिहीबार साँझ साढे ६ बजेदेखि ३५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन भएको प्राधिकरणले जनाएको छ।

केन्द्रको बाँधको देब्रेतर्फको क्षेत्रमा भएको भूक्षयलाई रोक्न राखिएको संरचनाको मर्मत फागुन १० गते राती ११ बजेबाट विद्युत् उत्पादन बन्द गरी २४सँ घण्टा करिब साढे चार सय मजदुर र प्राविधिकले परिचालन गरी मर्मत शुरू भएको थियो। पानीले हिराएर क्षति पुगेको ठाउँमा थप क्षति हुनबाट रोक्न 'प्रोटेक्सन वाल' लगाइएको छ। केन्द्रले मर्मतको काम १७ फागुन बिहीबार राती ११ बजेसम्ममा सक्ने गरी भार प्रेषण केन्द्र (एलडीसी) बाट सट डाउन अनुमति पाएको थियो।

नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ स्थलगत निरीक्षण गरी तोकिएको समयमा मर्मतको काम सक्न निर्देशन दिनु भएको थियो। ७० मेगावाट विद्युत् उत्पादन क्षमताको मध्यमस्याङ्दी बन्द हुँदा वैकल्पिक व्यवस्थाको रूपमा कुलेखानी चलाएर विद्युत् आपूर्ति गरिएको प्राधिकरणले जनाएको छ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/११/१२

मध्यमस्र्याङ्दीमा विद्युत् उत्पादन बन्द

नवीनराज कुइँकैल

लमजुङमा रहेको ७० मेगावाटको मध्यमस्र्याङ्दी जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् उत्पादन एक साताका लागि बन्द भएको छ।

आयोजना मर्मतका लागि बिहीबार राति १० बजेदेखि उत्पादन बन्द गरिएको हो। आयोजनाको २ नम्बर युनिट मर्मत थालिएको पाँच दिनपछि उत्पादन पूरै बन्द गरेर बाँधस्थलको मर्मत थालिएको आयोजना प्रमुख पशुपतिराज गौतमले बताए।

‘आइतबारदेखि युनिट २ सट-डाउन गरी ओभरहोलिड (बृहत् मर्मत) थालिएको हो,’ उनले भने, ‘बाँधको लेफ्ट ब्याकको क्षेत्रमा भूक्षय रोक्ने संरचना मर्मतका लागि उत्पादन पूरै बन्द गरेका हौं।’ फागुन १७ बाट पुनः उत्पादन थालिने उनले बताए।

२ नम्बर युनिट मर्मत थालिँदा १ बाट उत्पादन जारी थियो। अब दुवै युनिट बन्द गरेसँगै मर्मतको काम धमाधम भइरहेको छ। १ नम्बर युनिटको मर्मत सम्भार गत वर्ष गरिएको थियो। युनिट २ को मर्मत कार्य सम्पन्न गर्न फागुन २३ सम्म लाग्ने उनले बताए। उनका अनुसार फागुन २४ बाट आयोजनाका दुवै टर्बाइन चलाइनेछ।

मध्यमस्र्याङ्दी जलविद्युत् परियोजनाको बाँधक्षेत्रको बायाँतर्फ आएको समस्या समाधान गर्न २०७२ चैतमै टेन्डर आह्वान गरी ठेक्का सम्झौता गरिएको थियो। प्रमुख गौतमका अनुसार आयोजनाको बाँधको बायाँतर्फको भागमा पानीले हिर्काएर खोतलेपछि यसअघि निर्माण तथा मर्मत गरिएको संरचनामा क्षति पुगेको छ। थप क्षति हुन नदिन मर्मत गर्न लागिएको उनले बताए।

मर्मतका लागि हेटौँडाको जिटेक कन्ट्रक्सन एन्ड इन्जिनियरिङसँग दुई करोड ५० लाखमा ठेक्का सम्झौता भएको छ। युनिट २ टर्बाइनको बृहत् मर्मतसम्भारका लागि मध्यमस्र्याङ्दी जलविद्युत् केन्द्रका इन्जिनियर तथा प्राविधिकसँगै मस्र्याङ्दी जलविद्युत् केन्द्र तनहुँका पाँचजना प्राविधिक पनि खटिएका छन्। २४सँ घण्टा तीन सिफ्टमा कार्य विभाजन गरी मर्मत गरिएको उनले बताए।

बाँध क्षेत्रमा अत्यधिक बालुवा जम्ने समस्या मध्यमस्र्याङ्दीले हरेक वर्ष खेप्दै आएको छ। फलसिड (इयामको गेट खोलेर बालुवा बगाउने कार्य) गर्दा पनि पूर्ण रूपमा नजाने समस्या छ। ५-५ वर्षमा मर्मत गरिने भनिए पनि निर्माणको चरणमा ‘मोडलिड’ राम्रोसँग नहुँदा २-२ वर्षमा आयोजनाको मर्मत हुँदै आएको छ।

अर्धजलाशययुक्त (पिकिड रन अफ रिभर) प्रविधिको यस केन्द्रबाट विद्युत्को माग बढी हुने साँझ र बिहान (पिकआवर) मा ७० मेगावाट र अन्य समयमा करिब ३० मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुँदै आएको छ।

श्रोत: नेपाल समाचारपत्र, २०७४/११/१२

लगानीकर्तालाई रेड कार्पेट होइन खाल्डै खाल्डा छन्

जानेन्द्रलाल प्रधान

कोषाध्यक्ष

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ

तीन तहको निवारणपश्चात नयाँ सरकारको गठन भइसकेको छ। चुनावी परिणामपछि स्थायी सरकार गठन हुने अपेक्षा गरिएको छ। स्थायी सरकारको संकेत आएसँगै निजी क्षेत्र उत्साहित भएको अवस्था छ। अब देशको आर्थिक विकासले गति लिने विश्वास निजी क्षेत्रको छ। यसै सन्दर्भमा नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका कोषाध्यक्ष जानेन्द्रलाल प्रधानसँग नेपाल समाचारपत्रका लागि दीपेन्द्र थापाले गरेको कुराकानी:

नयाँ सरकारसँगको निजी क्षेत्रको आशा के छ ?

हामीले सधैं राजनीतिक अस्थिरतालाई दोष दियौं। राजनीतिक अस्थिरताले गर्दा केही कुरा अगाडि बढ्न सकेनन्। तर, राजीतिक स्थायित्व नहुँदा कर्मचारीतन्त्र परिवर्तन हुँदा पनि मेलम्ची जस्ता आयोजनाको काम त भयो नि। यहाँ त के भयो भने राजनीतिलाई गाली गर्यो स्थिर भएन भनेर तर त्यसो होइन। राजनीतिक दलले चाहेमा धेरै कुरा हुन्छ। उहाँहरू देशको चालक दल हो। देशलाई जहाँ पनि पुर्याउन सक्नु हुन्छ।

यति बेलामा एउटा स्थायी सरकार गठन हुँदै गर्दा आममानिस र निजी क्षेत्रमा आशाको किरण आएको छ। तर, उद्योग स्थापना गर्नको लागि अहिले बैंकमा ऋण लिन खोज्दा पैसा छैन। बैंकको ब्याजदर १४ प्रतिशत पुगिसक्यो। ब्याजदर उच्च भएको अवस्थामा नयाँ उद्योग खोल्न सकिँदैन। बजारमा पैसाको फोलो किन भएको छैन, रेमिट्यान्स कहाँ गयो त, ब्यालेन्स अफ पेमेन्टको स्थिति खराब छ। सडकको अवस्था उस्तै भद्रगोल छ। त्यसैले राज्यले पहिलो प्राथमिकता जनतालाई प्रभाव पार्ने काम गर्नुपर्छ। नेपालमा सानातिना काममा पनि जनताले दुःख महशुस गरिरहेका छन्।

त्यसो भए सरकारले प्राथमिकता दिनुपर्ने क्षेत्र के हो त ?

नयाँ सरकारले सबै क्षेत्रमा काम गर्छु भन्दा कुनै एक विशेष काममा केन्द्रित हुनुपर्छ। चीन, इथियोपिया, मलेसिया, सिंगापुर सबै 'सिंगल भिजन'ले अगाडि बढेका हुन्। राज्यले सिटामोल बनाएर बस्ने होइन, त्यो त जनताले बनाउँछ। राज्यले यस्तो काम गर्नुपर्यो जुन जनता र निजी क्षेत्रले गर्ने नसक्ने खालका छन्। त्यस्तै पर्यटन प्रवर्द्धन गर्नको लागि अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल बनाउनु पर्यो। भएको विमानस्थलहरूको स्तरोन्नती गर्नुपर्यो। रेलमार्ग, यातायात जस्ता क्षेत्रमा राज्यले ध्यान केन्द्रित गर्यो भने आवश्यक पनि देशले ठूलो फड्को मार्नेछ।

ठूला गौरवका १०/१५ वटा आयोजना शुरू हुन सकेमा गाउँ गाउँमा रोजगारी हुनेछ, नगद प्रवाह बढ्छ। सरकार र राजनीतिक दलमा इच्छाशक्ति भएमा पनि छोटो समयमा पनि देशले ठूलो फड्को मार्नेछ,

यतिबेला राजनीतिक संकटभन्दा पनि तरलताको अभाव हो। यो संकटलाई समाधान गर्न सकेनौं भने स्थिति गाह्रो छ। आयमा अंकुशको नीति आयो भने त्यसको असर अर्थतन्त्रमा पर्छ। हाम्रो अर्थतन्त्र कसरी बढाउन सकिन्छ त्यस विषयमा ध्यान जानुपर्छ। लाखौं मानिस विदेशमा छन् तर पनि रेमिट्यान्स घटिरहेको छ। नेपालमा भ्रष्टाचार गरी कमाएको पैसा पनि अब क्रमशः विदेशतिर व्यवस्थापन भइरहेको छ। सरकार यसमा सजक हुनु जरूरी छ।

हाल जलविद्युत्मा लगानी शून्य रहेको अवस्था छ, नेपालको नीतिगत र कागजी काम पूरा गर्नको लागि वर्षौं लागेपछि आयोजान पूरा गर्न झन् बेथिती रहेको छ। यो अवस्थमा देशले आर्थिक गति कसरी लिन्छ, भारतबाट ११ रुपियाँमा बिजुली किनेर राष्ट्रियताको कुरा गर्छौं। तर, हामी नेपालीको बिजुली ३० वर्षको औसत ५ रुपियाँ ४० पैसाभन्दा बढी दिन तयार छैनौं। जलविद्युत्को व्यवसाय गर्नहरू पनि ठगीको काममा लागेका छन्। एफपीओ, आईपीओ निकालेर लगानी आफुनो सुरक्षित गर्ने काम भएको छ।

दोस्रो कुरा नेपालको कर्मचारीतन्त्र लगानीमैत्री छैन। विदेशी लगानी त छोड्नुस् नेपाली नै यतिका दुःख गरेर किन लगानी गर्ने भन्ने मानसिकताको विकास भएको अवस्था छ। यस्तो अवस्थामा कसरी विदेशी लगानी आउँछ, लगानीकर्तालाई रेड कार्पेट छैन, केबल खाल्डै खाल्डा रहेको छ। यसको उदाहण भनेको विश्वमा नाम कमाएको सिमेन्ट कम्पनीलाई लिन सक्छौं, हामीले उपयुक्त वातावरण नदिँदा त्यो कम्पनी नेपालबाट फर्किर गयो।

तेस्रो अहिले सबैभन्दा बढी पैसा चीनसँग भएकाले यसमा सरकारको ध्यान जानुपर्छ। चीनबाट अरु देशले अर्बाैं डलर लगिसकेका छन्।

नेपालले भने यसको फाइदा उठाउन सकेको छैन। चीनबाट पैसा लगेर अरु देशले पूर्वाधारमा लगानी गरेका छन्। हामीसँग योजना छैन कुनै विशेष योजना बनाएर चीनबाट वैदेशिक क्षेत्रमार्फत् हुनसक्ने लगानी बढाउनुपर्छ। यसरी आउने पैसा कम ब्याजदरमा लगानी गर्नु पर्छ जुन क्षेत्रमा निजी क्षेत्र आउन सक्दैन, त्यस्ता ठूला आयोजनामा सरकारले लगानी गर्न जरूरी छ।

तपाईं यसो भन्दै गर्दा नेपालमा लगानी गर्ने वातावरणनै भएको हो त ?

जलविद्युत्को सन्दर्भमा कुरा गर्ने हो भने नेपाल राष्ट्र बैंकले ल्याएको छ। नयाँ नीतिले लगानी ठप्पै जस्तो रहेको छ।

पहिले कुल लगानीको १२ प्रतिशत कृषि र ऊर्जामा लगानी गर्नु भन्थ्यो अहिले जलविद्युत्मा ५ प्रतिशत लगानी गर्नु भन्थ्यो। सबै बैंकहरू कृषिमा विस्तार हुन सकेका थिएनन्। सबैले ६ देखि ११ प्रतिशत कर्जा विस्तार गरिसकेको अवस्था थियो।

यतिखेर जलविद्युत् क्षेत्रमा बैंकहरूको लगानी ५ प्रतिशत नाघिसकेकाले हाल जलविद्युत्मा लगानी शून्य रहेको अवस्था छ, नेपालको नीतिगत र कागजी काम पूरा गर्नको लागि वर्षौं लागेपछि आयोजान पूरा गर्न झन् बेथिती रहेको छ। यो अवस्थमा देशले आर्थिक गति कसरी लिन्छ, भारतबाट ११ रुपियाँमा बिजुली किनेर राष्ट्रियताको कुरा गर्छौं। तर, हामी नेपालीको बिजुली ३० वर्षको औसत ५ रुपियाँ ४० पैसाभन्दा बढी

दिन तयार छैनौं। जलविद्युत्को व्यवसाय गर्नहरू पनि ठगीको काममा लागेका छन्। एफपीओ, आईपीओ निकालेर लगानी आफुनो सुरक्षित गर्ने काम भएको छ।

निजी क्षेत्रको अपेक्षा चाहिँ के रहेको छ ?

सरकारले चाहेमा कुनै पनि आयोजना अगाडि बढाउनको लागि एक हप्तामा हुन्छ। तर, राजनीतिक दलको प्रतिबद्धतामात्रै भयो, कुर्सीको लागि मात्र भयो आर्थिक विकासको लागि प्रतिबद्धता भएन र हामीले त्यही काम नगर्ने जनप्रतिनिधिलाई जिताएर पठाएका छौं। जस्तै विगतमा केही गरेन यो हामी जनताको कमजोरी हो।

हामी जनता राजनीतिक दलको घेराभन्दा बाहिर आएर सोच्नुपर्छ। काम गर्न सकेन पनि भन्ने अनि त्यही व्यक्तिलाई जिताउने। यसरी देशको विकास र परिवर्तन हुँदैन। यसको लागि निजी क्षेत्रका अग्रणी संस्थाबाट परिवर्तन आउनुपर्छ। राज्यका थिङ् ट्याङ्कका रूपमा यस्ता संस्थाले काम गर्नु पर्छ। कुनै एक क्षेत्रको विकासको लागि लाग्नु पर्छ। देशले आधारभूत विकासमा ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्छ।

वैदेशिक व्यापार बढेको छ, आयात नगरी खान पुग्ने अवस्था छैन। उत्पादन छैन, सम्पूर्ण क्षेत्र ध्वस्त छ, पूर्वाधारको विकास छैन। भारतबाट ४ सय ७० मेगावाट आयात गरेर लोडसेडिङमुक्त भनेका छौं।

आयातलाई प्रतिस्थापन गर्नको लागि नेपाली योजना छैन।

निजी क्षेत्रसँग नयाँ सरकारको कसरी अगाडि बढ्छ?

जस्तो राजनीति त्यस्तै निजी क्षेत्र रहेको अवस्था छ। राजनीति यति हावी भयो कि सबै निकाय यसबाट आक्रान्त छ। नेताले निर्णय गर्ने हो विज्ञ टोली राखेर छलफल गर्ने र देशको लागि निर्णय गर्नु पर्छ। राजनीतिक दलभन्दा बाहिर आएर देशको हितको लागि काम गर्नु पर्छ। यसपछि मात्र देशको विकासले गति लिन्छ। सबै सरकारसँग मिलेर महासंघले विगतमा काम गरेको हो। यो सरकारसँग पनि मिलेर आर्थिक उन्नतीको लागि महासंघ जान तयार छ।

नयाँ सरकारले सबै क्षेत्रमा काम गर्नु भन्दा कुनै एक विशेष काममा केन्द्रित हुनुपर्छ। चीन, इथियोपिया, मलेसिया, सिंगापुर सबै 'सिंगल भिजन'ले अगाडि बढेका हुन्। राज्यले सिटामोल बनाएर बस्ने होइन, त्यो त जनताले बनाउँछ। राज्यले यस्तो काम गर्नुपर्छ जुन जनता र निजी क्षेत्रले गर्ने नसक्ने खालका छन्। नयाँ सरकारले मोनिटरी सिस्टममा कम्तिमा १५ देखि ३० विलियम डलरको प्लान थप गर्न सकेन भने चाहिँ अर्थतन्त्रले गति लिन सक्दैन। प्रशस्त पैसा भएमा जलविद्युत्को विकास तीव्र हुन्छ। विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौतामा एकदमै ढिलासुस्ती रहेको छ। त्यसलाई छिटो छरितो बनाउन आवश्यक छ। वैदेशिक व्यापारघाटा बढेको अवस्था छ। शहर प्रदूषित छ कुनै पनि पर्यटक नेपाल फर्किर आउने अवस्था छैन। सडकको दूरावस्था तथा विमानस्थलको अवस्था नाजुक छ। कुन पूर्वाधारबाट देशले आर्थिक उपार्जन गर्न सक्छ त्यसमा लाग्नुपर्छ।

जलस्रोतमा कस्तो अन्वयोल छ भने हाम्रो सम्भाव्यता ८३ हजार मेगावाट कि १ लाख ५० हजार मेगावाट त्यो थाहा छैन। डा. हरिमान श्रेष्ठले पत्ता लगाएको ८३ हजार मेगावाटको अध्ययनलाई सरकारले ८२ हजारमा ६ सय झार्यो सरकारले छलफल नै गरेन। भूकम्प जाने देशमा यस्तो बूढीगण्डकीको ठूलो हाई

डयाम्प रिक्स हुन्छ। हाई डयाम्प फेल भएमा के गर्ने भन्ने अध्ययन नै छैन। यदी विस्फोट भएमा ५७ करोड जनता मर्ने अवस्था छ। अनावश्यक रूपमा १२ सय मेगावट पुर्याएको छ। यसको छलफल आवश्यक छ, ११ रुपियाँमा हिउँदमा विद्युत् किन्दैछौं भने २ रुपियाँमा बेच्दै छौं। विज्ञसँगको छलफल गरेर आयोजना अगाडि बढाउनु पर्यो। यो अवस्थाले हामी अझ पछाडि जाने छौं।

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/१३

डिम्याट नहुनेले पनि अपर तामाकोसीमा सेयर भर्न पाउने

माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनामा सेयर हाल्न चाहने स्थानीयवासी (दोलखाली)ले डिम्याट खाता नभए पनि सेयर भर्न पाउने भएका छन् । आयोजनाको प्रवर्द्धक अप्पर तामाकोसी हाइड्रोपावर कम्पनीले जारी गर्न लागेको सेयरमा स्थानीयका लागि तत्काल यस्तो सुविधा दिन लागेको हो ।

धितोपत्र ऐन २०७३ मा सेयरमा लगानी गर्नका लागि डिम्याट खाता अनिवार्य भए पनि आयोजना प्रभावितका लागि अनिवार्य नभएको अप्पर तामाकोसी हाइड्रोपावर कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत विज्ञानप्रसाद श्रेष्ठले बताए ।

कम्पनीले आयोजना प्रभावित दोलखावासीका लागि सेयर आव्हानपत्र प्रकाशनको तयारी अन्तिम चरणमा

पुऱ्याएकाले चैतभित्रै सेयर संकलन हुने जानकारी दिए ।

माथिल्लो तामाकोसीमा आयोजना प्रभावित दोलखा जिल्लावासीको १ अर्ब ५ करोड ९० लाख र देशभरका

सर्वसाधारणबाट १ अर्ब ५८ करोड ८५ लाख उठाउनु पर्छ । तर अहिलेसम्म आयोजनाका लागि यो रकम उठेको छैन ।

“बाहिर विभिन्न समाचार आए पनि त्यसको पछि नलाग्न आग्रह गर्छु,” आयोजना प्रवर्द्धक अप्पर तामाकोसी हाइड्रोपावर कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्रेष्ठले भने, “डिम्याट खोल्दा पछि आफैँलाई सजिलो हुन्छ, तर डिम्याट नभएर सेयर लगानी नै गर्न पाउँदैन भन्ने कुरामा कुनै सत्यता छैन ।”

पछिल्लो समय डिम्याट नहुँदा माथिल्लो तामाकोसीमा लगानी गर्न नपाउने हो कि भन्नेमा स्थानीय अन्यालमा

परेका छन् । डिम्याट खाता र बैंक खाताका लागि विभिन्न बैंक तथा ब्रोकर कम्पनीले गाउँगाउँमा सेवा पुराउन

थालेका छन् । दोलखामा २०७१ सालमा गरेको सर्वेक्षणअनुसार २ लाख ८५ हजार सेयर लगानीका लागि योग्य नागरिक रहेका छन् ।

दोलखाको सर्वपक्षीय समन्वय समितिले सबैलाई बैंक खाता भने अनिवार्य गरेको छ । प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्रेष्ठले न्यूनतम सेयर लगानीकर्ताका लागि बैंक खाता पनि नभए पनि हुने गरी कम्पनीले पहल गरी रहेको बताए ।

आयोजनामा लगानी गर्नका लागि धितोपत्र बोर्डको अनुमतिको पर्खाइमा कम्पनी रहेको छ ।

आयोजनाका लागि प्रभावित क्षेत्र दोलखावासीका लागि २०७१ फागुनदेखि नै सेयर संकलन गर्नका लागि आव्हानपत्र समेत निष्काशन भएको थियो । तर आयोजना प्रभावित क्षेत्र र मजदुरले समेत थप सेयरको माग राख्दै काम बन्द गरेपछि सेयर संकलन प्रक्रिया स्थगित भएको थियो । पछि २०७२ वैशाख १२ गते भूकम्प गएपछि यो प्रक्रिया पूरै रोकियो ।

“त्यसबेला आयोजनाका लागि २०७२ वैशाखसम्म दोलखावासीको र असारसम्म सर्वसाधारणका लागि छुट्याएको सेयर संकलन गर्ने योजना थियो,” कम्पनी सचिव रामसुन्दर श्रेष्ठले भने, “त्यसपछि अहिलेसम्म त्यो रकम उठाउन सकेका छैनौं ।” जिल्लावासीको सेयर संकलन नगरेसम्म सर्वसाधारणको सेयर संकलन गर्न पाउँदैन ।

जिल्लावासीको सेयर संकलन गर्नका लागि विभिन्न कारणले सेयर संकलन ढिला भएर गत कात्तिक ३० गतेमात्र कम्पनीले धितोपत्र बोर्डमा निवेदन दिएको छ । कम्पनीको सेयर निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धकको रूपमा नागरिक लगानी कोष र सनराइज क्यापिटललाई नियुक्त गरेको छ ।

आयोजना प्रभावितहरूलाई ३ वर्गमा विभाजन गरेर सेयर लगानी गर्न पाउने व्यवस्था गरेको छ । आयोजना

अतिप्रभावित जहाँ आयोजनाको मुहान र सम्पूर्ण संरचना बन्छ त्यहाँ क वर्गमा राखेको छ । क वर्गमा साविकको

लामाबगर र गौरीशंकर गाविस पर्छ । प्रवेश मार्ग र प्रसारणलाइनले छोएका गाविसलाई ख र बाँकीलाई ग वर्गमा

विभाजन गरेको छ ।

आयोजनाको सेयर संरचना अनुसार नेपाल विद्युत् प्राधिकरण ४१%, नेपाल टेलिकम ६%, नागरिक लगानी कोष २%, राष्ट्रिय विमा संस्थान २%, कर्मचारी सञ्चय कोष १७.२८%, सर्वसाधारण १५%, कर्मचारी सञ्चयकोषका कर्मचारी २.८८%, कम्पनी र विद्युत् प्राधिकरण कर्मचारी ३.८४% र स्थानीय दोलखा जिल्लावासीको १० प्रतिशत शेयर रहेको छ ।

आयोजनामा दोलखावासी र सर्वसाधारणको २५ प्रतिशतबाहेक सबैले लगानी गरेका छन् । कर्मचारी सञ्चय कोषका कर्मचारी, सञ्चयकर्ताहरू, टेलिकम, बिमा संस्थान, नागरिक लगानी कोष, विद्युत् प्राधिकरण र आयोजनामा कार्यरत कर्मचारी २०७१ फागुनसम्म नै सेयर संकलन भइसकेको छ ।

आयोजनाको प्रवर्द्धक अप्पर तामाकोसी हाइड्रोपावर कम्पनीको सेयर पुँजी ११ अर्ब ५९ करोड रहेको छ । बैंकको व्याजबाहेक ३५ अर्ब २९ करोड लागत अनुमान गरेको आयोजनामा लागत बढेर ४६ अर्बसम्म पुग्ने प्रक्षेपण गरिएको छ । आयोजनाको हालसम्म ९४ प्रतिशत काम पूरा भएको छ भने ३९ अर्ब जति खर्च भइसकेको छ ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/११/१५

उनन्तीस हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माणका चरणमा

रमेश लम्साल

मुलुकको कूल जलविद्युत् क्षमतामध्ये २८ हजार ८२३ मेगावाट क्षमताका विभिन्न आयोजना निर्माणका चरणमा रहेका छन् । जल तथा ऊर्जा आयोगले पछिल्लो पटक सार्वजनिक गरेको तथ्यांकमा नेपालको जलविद्युत्को क्षमता ८२ हजार ८०० मेगावाट रहेको प्रारम्भिक प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको छ । कूल क्षमताको ४० प्रतिशत योजना निर्माणको विभिन्न चरणमा रहेका छन् ।

आयोगले नदी बेसिनका आधारमा जलविद्युत्को क्षमता मापन गरेको हो । पूर्ण प्रतिवेदन आउन अझै केही समय लाग्ने बताइएको छ । ऊर्जा मन्त्रालय मातहतकै विद्युत् विकास विभागले १३ हजार ९५० मेगावाट क्षमताको विभिन्न आयोजनालाई सर्वेक्षणको अनुमति दिएको छ । यस्तै विभागले चार हजार ४३० मेगावाट क्षमताका आयोजनालाई उत्पादन अनुमति दिएको छ ।

उत्पादन अनुमति दिइएका अधिकांश आयोजनामा निजी क्षेत्रको लगानी रहेको छ । स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकको संस्था (इपान)का अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईंका अनुसार अझै पाँच हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना उत्पादन अनुमति लिने तयारीमा छन् । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए)का लागि समेत प्रतीक्षामा रहेका ती आयोजना सहज वातावरण बन्नेबित्तिकै निर्माणमा जाने तयारीमा रहेका छन् ।

यस्तै सरकारको बास्केट फण्डमा तीन हजार २४० मेगावाट क्षमताका आयोजना छन् । ती आयोजनालाई सरकारले प्रतिस्पर्धाका आधारमा निजी ऊर्जा उद्यमीलाई निर्माणका लागि दिने गरेको छ । सरकारले अध्ययन गरेका आयोजनाको क्षमता एक हजार २९४ मेगावाट रहेको छ भने अध्ययन जारी राखेको आयोजनाको क्षमता पाँच हजार ९०९ मेगावाट छ । यी सबै आयोजनाको क्षमता २८ हजार ८२३ मेगावाट रहेको छ ।

सरकारले आगामी १० वर्षमा १७ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेको सन्दर्भमा अध्ययन हुन बाँकी रहेका आयोजनाको तत्काल अध्ययन गरेर निर्माणका लागि तयारी गर्नुपर्ने आवश्यकता औँल्याइएको छ ।

नदी बेसिनका आधारमा अध्ययन

सरकारले विभिन्न नौवटा नदी बेसिनका आधारमा जलविद्युत् आयोजनाको क्षमता मापन गरेको छ । कमला, कन्काई, कोशी, वाग्मती, गण्डकी, राप्ती, बबई, कर्णाली र महाकाली नदी बेसिनलाई जलविद्युत् आयोजनाको क्षमताको उपलब्धताको हिसाबले अध्ययन गरिएको हो । ऊर्जा मन्त्रालयका अनुसार महाकाली नदी बेसिनमा छ हजार मेगावाट, कर्णाली, बबई र राप्ती नदी बेसिनमा २५ हजार मेगावाट, वाग्मती र गण्डकी नदी बेसिनमा २५ हजार मेगावाट तथा कोशी, कन्काई र कमला नदी बेसिनमा २५ हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना रहेका छन् ।

प्रदेश नं ७ जलविद्युत्मा धनी

संविधानप्रदत्त संघीय नेपालका सातवटा प्रदेशमध्ये प्रदेश नं ७ जलविद्युत्मा सबैभन्दा धनी छ । उक्त प्रदेशको विद्युत् उत्पादन क्षमता १८ हजार १४९ मेगावाट रहेको छ । देशको कूल जलविद्युत् क्षमतामध्ये २५ प्रतिशत प्रदेश नं ७ मा छ ।

यस्तै, प्रदेश नं २ को सबैभन्दा कम २०० मेगावाट विद्युत् उत्पादन क्षमता रहेको छ । जलविद्युत् क्षमताका हिसाबले प्रदेश नं १ को १२ हजार ९५३ मेगावाट, प्रदेश नं ३ को १२ हजार ६३१, प्रदेश नं ४ को १० हजार २२८, प्रदेश नं ५ को १४ हजार ३० तथा प्रदेश नं ६ को ११ हजार ८०३ मेगावाट उत्पादन क्षमता रहेको छ ।

प्रदेश नं ४ अगाडि

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङका अनुसार प्रदेश नं १ मा हालसम्म दुई हजार १३२ मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ । विद्युत् खरिद सम्झौता भएका आयोजनाको हकमा प्रदेश नं ४ अग्रस्थानमा छ । सो प्रदेशको तीन हजार ३७३ मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ ।

प्रदेश नं ३ मा दुई हजार ८६१ मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ । प्रदेश नं २ मा १८ मेगावाट क्षमताको एउटा मात्रै आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ । प्रदेश नं ५ मा ३६ मेगावाट, प्रदेश नं ६ मा ६४२ मेगावाट तथा प्रदेश नं ७ मा २४८ मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ ।

श्रोत: १२खरी इट्कम्, २०७४/११/१५

२९ हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माणका चरणमा

मुलुकको कूल जलविद्युत् क्षमतामध्ये २८ हजार ८२३ मेगावाट क्षमताका विभिन्न आयोजना निर्माणका चरणमा रहेका छन् ।

जल तथा ऊर्जा आयोगले पछिल्लो पटक सार्वजनिक गरेको तथ्यांकमा नेपालको जलविद्युत्को क्षमता ८२ हजार ८०० मेगावाट रहेको प्रारम्भिक प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको छ । कूल क्षमताको ४० प्रतिशत योजना निर्माणको विभिन्न चरणमा रहेका छन् ।

आयोगले नदी बेसिनका आधारमा जलविद्युत्को क्षमता मापन गरेको हो । पूर्ण प्रतिवेदन आउन अझै केही समय लाग्ने बताइएको छ । ऊर्जा मन्त्रालय मातहतकै विद्युत् विकास विभागले १३ हजार ९५० मेगावाट क्षमताको विभिन्न आयोजनालाई सर्वेक्षणको अनुमति दिएको छ । यस्तै विभागले चार हजार ४३० मेगावाट क्षमताका आयोजनालाई उत्पादन अनुमति दिएको छ ।

उत्पादन अनुमति दिइएका अधिकांश आयोजनामा निजी क्षेत्रको लगानी रहेको छ । स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकको संस्था इपानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईका अनुसार अझै पाँच हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना उत्पादन अनुमति लिने तयारीमा छन् । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले विद्युत् खरिद सम्झौता अर्थात् पिपिएका लागि समेत प्रतीक्षामा रहेका ती आयोजना सहज वातावरण बन्नेबित्तिकै निर्माणमा जाने तयारीमा रहेका छन् ।

यस्तै सरकारको बास्केट फण्डमा तीन हजार २४० मेगावाट क्षमताका आयोजना छन् । ती आयोजनालाई सरकारले प्रतिस्पर्धाका आधारमा निजी ऊर्जा उद्यमीलाई निर्माणका लागि दिने गरेको छ । सरकारले अध्ययन गरेका आयोजनाको क्षमता एक हजार २९४ मेगावाट रहेको छ भने अध्ययन जारी राखेको आयोजनाको क्षमता पाँच हजार ९०९ मेगावाट छ । यी सबै आयोजनाको क्षमता २८ हजार ८२३ मेगावाट रहेको छ ।

सरकारले आगामी १० वर्षमा १७ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेको सन्दर्भमा अध्ययन हुन बाँकी रहेका आयोजनाको तत्काल अध्ययन गरेर निर्माणका लागि तयारी गर्नुपर्ने आवश्यकता औँल्याइएको छ ।

सरकारले विभिन्न नौवटा नदी बेसिनका आधारमा जलविद्युत् आयोजनाको क्षमता मापन गरेको छ । कमला, कन्काई, कोशी, वाग्मती, गण्डकी, राप्ती, बबई, कर्णाली र महाकाली नदी बेसिनलाई जलविद्युत् आयोजनाको क्षमताको उपलब्धताको हिसाबले अध्ययन गरिएको हो ।

ऊर्जा मन्त्रालयका अनुसार महाकाली नदी बेसिनमा छ हजार मेगावाट, कर्णाली, बबई र राप्ती नदी बेसिनमा २५ हजार मेगावाट, वाग्मती र गण्डकी नदी बेसिनमा २५ हजार मेगावाट तथा कोशी, कन्काई र कमला नदी बेसिनमा २५ हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना रहेका छन् ।

संविधानप्रदत्त संघीय नेपालका सातवटा प्रदेशमध्ये प्रदेश नं ७ जलविद्युत्मा सबैभन्दा धनी छ । उक्त प्रदेशको विद्युत् उत्पादन क्षमता १८ हजार १४९ मेगावाट रहेको छ । देशको कूल जलविद्युत् क्षमतामध्ये २५ प्रतिशत प्रदेश नं ७ मा छ ।

यस्तै, प्रदेश नं २ को सबैभन्दा कम २०० मेगावाट विद्युत् उत्पादन क्षमता रहेको छ । जलविद्युत् क्षमताका हिसाबले प्रदेश नं १ को १२ हजार ९५३ मेगावाट, प्रदेश नं ३ को १२ हजार ६३१, प्रदेश नं ४ को १० हजार २२८, प्रदेश नं ५ को १४ हजार ३० तथा प्रदेश नं ६ को ११ हजार ८०३ मेगावाट उत्पादन क्षमता रहेको छ ।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङका अनुसार प्रदेश नं १ मा हालसम्म दुई हजार १३२ मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ । विद्युत् खरिद सम्झौता भएका आयोजनाको हकमा प्रदेश नं ४ अग्रस्थानमा छ । सो प्रदेशको तीन हजार ३७३ मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ ।

प्रदेश नं ३ मा दुई हजार ८६१ मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ । प्रदेश नं २ मा १८ मेगावाट क्षमताको एउटा मात्रै आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ । प्रदेश नं ५ मा ३६ मेगावाट, प्रदेश नं ६ मा ६४२ मेगावाट तथा प्रदेश नं ७ मा २४८ मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता भएको छ ।

– रमेश लम्साल (रासस)

श्रोत: नागरीक, २०१४/११/१५

माथिल्लो भोटेकोशी आयोजनाको पुनःनिर्माण शुरु

०७२ सालको भूकम्प र २०७३ सालको बाढीले तहसनहस भई विगत तीन वर्षदेखि बन्द रहेको ४५ मेगावाटको माथिल्लो भोटेकोशी जलविद्युत् आयोजनाको पुनःनिर्माण कार्य सकिन अझै दुई वर्ष पर्खन पर्ने भएको छ । सिन्धुपाल्चोकको भोटेकोशी गाउँपालिकामा निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित सो आयोजनाबाट पाँच वर्षसम्म उत्पादन बन्द हुँदा कम्पनीका अतिरिक्त राष्ट्रले नै ठूलो घाटा ब्यहोर्नु पर्नेभएको छ।

२०७१ साल साउन १७ गतेको जुरे पहिरोले प्रशारण लाइनको टावरलाई क्षति पुर्‍याएपछि झण्डै चार महिना आयोजनाबाट उत्पादन बन्द भई मर्मत पछि सञ्चालनमा आएको थियो । सञ्चालनमा आएलगत्तै २०७२ सालको भूकम्पले क्षति पुर्‍याएपछि मर्मत भइरहेको आयोजनालाई २०७३ साल असार २१ गते तिब्बतबाट आएको भोटेकोशीको बाढीले तहसनहस पारेपछि लगानीका हिसाबले नयाँ निर्माण गर्नुसरह भएको आयोजनाका कार्यकारी निर्देशक विक्रम स्थापितले बताए।

चीनको सिनो हाइड्रो कम्पनीलाई रु सात अर्बमा पुनःनिर्माणको ठेक्का सम्झौता भएको र आगामी दुई वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेको कार्यकारी निर्देशक स्थापितले जानकारी दिए।

बाह्रबिसे-तातोपानी सडकखण्डअन्तर्गत साविक तातोपानी गाविसको १० किलो भन्ने स्थानमा बाँध बाँधेर ३।५ किमी सुरुडमार्फत फुलपिडकट्टीको झिर्पुमा निर्मित विद्युत्गृहमा पानी खसालिएको थियो । बाढीले सुरुड मार्गबाहेक बाँधस्थल, विद्युत् गृह, पेनस्टक पाइप, प्रशारण लाइनको केही टावर क्षेत्र र विद्युत् गृहमा रहेका सम्पूर्ण उपकरणमा क्षति पुर्‍याएकाले मर्मत तथा नयाँ निर्माण गर्न पर्ने आयोजनाले जनाएको छ।

प्रजातन्त्र पुनःस्थापना पछि २०५१ सालमा अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाबाट लगानीकर्ताले हात झिकेपछि यहाँ निजी क्षेत्रबाट निर्माण कार्य शुरु भएको थियो । अमेरिकाको पाण्डा इनर्जी र हार्जो कर्पोरसनले २०५३ सालमा शुरु गरेको सो आयोजनाबाट उत्पादित विद्युतलाई अमेरिकी डलरमा खरिद गर्ने गरी विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौता भएको थियो । शुरुमा ३६ मेवाको स्वीकृति पाएको आयोजनाले शुरु भएको लामो समयपछि अमेरिकी सरकारको दबाबमा ४५ मेवाको स्वीकृति पाएको बताइएको छ। **रासस**

श्रोत: नागरीक, २०७४/११/१५

मध्यमस्र्याइदी आयोजनामा चौबिसै घण्टा मर्मतकार्य

किसान संगीत नेपाली

लमजुङ- देशकै ठूलो मध्येको ७० मेगावाट क्षमताको मध्यमस्र्याइदी जलविद्युत परियोजनामा अहिले चौबिसै घण्टा मर्मतको काम भईरहेको छ।

बेसीसहर नगरपालिकामा अवस्थित सो परियोजना बिहीबार रातीदेखि 'सर्टडाउन' गरी शुक्रबारदेखि धमाधम मर्मतको काम हुँदै आएको हो।

सुरुडमार्फत् विद्युत उत्पादन केन्द्रमा पठाईएको पानीलाई वाँधको मूलढोका 'रेडियल गेट' मार्फत् पुनःमस्र्याइदी नदीमै फर्काएर दिउँसो र रातीको समयमा पनि मर्मत् कार्य अघि बढाईएको हो। केहीदिनदेखि नदीमा पानीको सतह घटाउँदै लगेर बिहीबार राती १० बजेदेखि पूरै पानी खोलामा फर्काएर विद्युत उत्पादन बन्द गरी मर्मतको काम गरिएको जलविद्युत केन्द्रका प्रमुख पशुपति गौतमले बताए। मर्मतकार्य भईरहेकाले बिहीबार रातीदेखि करिब एकसाताका लागि विद्युत उत्पादन स्थगित भएको उनको भनाई छ। उनका अनुसार शुक्रबारदेखि दिउँसो र राती गरी दुई 'सिफ्ट'मा काम भईरहेको र दुवै 'सिफ्ट'मा डेढ-डेढ सय जना मजदुर खटिएका छन्। यसअघि ०७० साल माघमा करिब १४ दिन मर्मतकार्य गरिएकोमा यसपटक भने निर्धारित अवधि सात दिनमै काम सम्पन्न गर्ने उद्देश्यले चौबिसै घण्टा काम गराईएको हो। मर्मतसम्हार अन्तर्गत बाँधक्षेत्रको पर्खाल मर्मत, बाँध, सर्भिसगेट र विद्युत उत्पादनगृहको युनिट २ टर्वाइन लगायतको मर्मत गरिने केन्द्रप्रमुख गौतम बताउँछन्। बाँधक्षेत्रमा जम्मा भएको अत्याधिक बालुवा पनि निकाल्ने काम भईरहेको बताईएको छ।

तलबाट पानीले कटान गरी सो क्षेत्रको पर्खालमा क्षति पुर्‍याउने र माथिबाट पर्खाल तल लचिकने समस्या भएकाले 'रिपर्याप प्रोटेक्सन वाल'को मर्मत नियमित रुपमा गर्नु परेको जलविद्युत केन्द्रका इञ्जिनियर अनन्त उप्रेतीले बताए। यसअघि ०७० माघमा १४ दिन विद्युत उत्पादन बन्द गरि भत्किएको वाँधक्षेत्रको सुरक्षापर्खाल 'रिपर्याप प्रोटेक्सन वाल'को मर्मत गरिएको उप्रेतीले बताए। १ सय ६० मिटर लम्बाई र करिब ६ मिटर उचाई अर्थात ५ हजार घनमिटर क्षेत्रफलमा आवश्यकता अनुरुप मर्मतकार्य गरिएको छ। बेसीसहर नगरपालिका वडा नं १ उदीपुर र ११ चितीको बिच फलियासाँघुमा जलविद्युत परियोजनाको वाँध निर्माण गरिएको छ। वाँधको वायाँ पर्ने चिती तर्फको भागमा निर्माण गरिएको सुरक्षा पर्खालको संरचनामा अहिले मर्मतकार्य गरिएको हो।

अघिल्लो पटक दैनिक १२ घण्टा मात्रै काम भएकाले मर्मतमा धेरैदिन लागेको र यसपटक चौबिसै घण्टा काम हुने भएकाले ७ दिनभित्र मर्मतकार्य सकिने अपेक्षा गरिएको जलविद्युत केन्द्रप्रमुख गौतमको भनाई छ। हेटौँडास्थित जिपेक ईञ्जिनियरिङ एण्ड कन्स्ट्रक्सन कम्पनीले सो क्षेत्रको मर्मतसम्हार कार्य गरेको पनि उनले बताए। उनका अनुसार, बर्षेनी सुखखायाम सुरु भएसँगै फागुनदेखि चैतसम्म विद्युत उत्पादनगृहमा जडित युनिट (टर्वाइन) र वाँधक्षेत्रमा मर्मतकार्य गर्ने गरिन्छ। यसवर्षे मुख्य बाँधक्षेत्रमा कार्तिकदेखि नै काम सुरु गरेकाले मर्मतको काम सकिएको छ भने उत्पादनगृहमा युनिट २ को मर्मत यही 'सर्टडाउन' अवधिमै भईरहेको छ। प्राविधिक पक्षको मर्मतकार्य परियोजनामा कार्यरत ईञ्जिनियर सहित प्राविधिक कर्मचारीले नै गर्ने जनाईएको छ। अत्याधिक बालुवाको कारण टर्वाइनमा समस्या आउने भएकाले नियमितरुपमा बर्षेनी मर्मतसम्हार गरिने जलविद्युत केन्द्रका ईलेक्ट्रिक शाखाले जनाएको छ। विद्युतगृहमा ३५/३५ मेगावाट क्षमताका दुईवटा टर्वाइन् जडान गरि विद्युत उत्पादन गरिएकोमा पालैपालो टर्वाइन मर्मत गरिदै आएको प्राविधिकहरु बताउँछन्।

मध्यमरूयाड्दी जलविद्युत परियोजनाको बाँध माथिको जलाशय क्षेत्रमा थुप्रिएको वालुवा समेत यो 'सटडाउन' अवधिमा निकालिएको छ । प्रति घनमिटर एकसय रुपैयाँका दरले राजश्व असुल्ने गरि सो क्षेत्रमा वालुवा निकाल्न व्यवसायिक फर्महरुलाई प्रकृया मिलाएर स्वीकृति दिईएको नगरप्रमुख गुमानसिंह अर्यालको भनाई छ । बाँधक्षेत्रमा अत्याधिक बालुवाका कारण टर्वाइन तथा अन्य संरचनामा समेत छिटोछिटो समस्या आउने गरेको जलविद्युत केन्द्रले जनाएको छ । परियोजनाको निर्माणका क्रममा जर्मन दातृनिकाय केएफडब्ल्यू परामर्शदाता फिस्चनर जेभी साथै ठेकेदार कम्पनीले हरेक ५/५ वर्षमा यसका संरचनाहरुको मर्मत गर्ने तय भएपनि मध्यमरूयाड्दी जलविद्युत परियोजनाले सो अवधि अगावै मर्मत् सम्हार गर्नुका साथै १/१ बर्षमा टर्वाइन मर्मत गर्दै आएको बुझिएको छ । मध्यमरूयाड्दी जलविद्युत परियोजना भन्दा माथिल्लो भागका विभिन्न गाउँमा सडक निर्माण, जलविद्युत आयोजना निर्माण, भुक्षय लगायतका कारणले वालुवा थुप्रिने दर निकै तिव्र गतिमा भएको अनुमान सम्बन्धित पक्षले गरेको छ ।

मध्यमरूयाड्दीको विद्युत उत्पादन बन्द भएपनि उपभोक्ताले लोडसेडिङ मार खेप्नु नपर्ने नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले यसअघि बताईसकेका छन् । यसका कारणले आपूर्ति प्रणालीमा कुनै समस्या आएमा कहींकतै कुनै समय विद्युत आपूर्ति अवरुद्ध हुनसक्ने घिसिङले बताए । विजप्ती मार्फत् उनले भनेका छन्, 'यस अवधिमा लोडसेडिङ हुन नदिन कुलेखानी पहिलो र दोस्रो विद्युतगृह पूर्ण क्षमतामा चलाउने लगायतका वैकल्पिक व्यवस्थाको बन्दोवस्ती गरिसकेका छौं ।' घिसिङका अनुसार, कुलेखानी जलाशयमा पानीको सतह १ हजार ५ सय २१ दशमलव ९८ मिटर छ । जुन गतवर्षको यही समयको तुलनामा करिव ३ दशमलव ८३ मिटर बढी हो । कुलेखानी पहिलोबाट ६० मेगावाट र दोस्रोबाट ३२ मेगावाट गरी कूल ९२ मेगावाट विद्युत उत्पादन हुने जनाईएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/१५

संविधानविपरित गाउँपालिकाद्वारा जलविद्युत्मा कर

भीम गौतम

जलविद्युत्लगायतका प्राकृतिक स्रोतमाथि कुनै अतिरिक्त कर लिन चाहेमा संघीय सरकारको अनुमति लिएर स्थानीय सरकारले कानून बनाएर मात्र लिन पाउने व्यवस्था नेपालको संविधान २०७२ ले गरेको छ । तर, यो व्यवस्थाविपरित दोलखाको शैलुङ गाउँपालिकाले जलविद्युत् आयोजनामा वार्षिक १० लाख रुपैयाँ कर तिर्न पत्राचार गरेको छ ।

२०७४ असार २५ मा गाउँपालिकाको प्रथम गाउँसभाबाट निर्णय गरेको भन्दै ३.५२० मेगावाटको चर्नावती जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धक नेपाल हाइड्रो पावर डेलभपर लिमिटेडलाई हालै गाउँपालिकाले कर बुझाउन पत्राचार गरेको हो । गाउँपालिका प्रमुख भरतप्रसाद दुलालले पठाएको पत्रमा विद्युत् कर असुल गर्ने निर्णय भएकोले गाउँपालिकाको खातामा सो रकम जम्मा गर्न भनिएको छ ।

संविधानमा जलविद्युत् लगायतका प्राकृतिक स्रोतमा छुट्टै कर लगाउन नपाउने व्यवस्थाविपरित स्थानीय सरकारले भने आफूखुशी कर लगाउन थालेपछि जलविद्युत् प्रवर्द्धकहरू त्रसित बनेका छन् । प्रमुख दुलाल भने जलविद्युत् आयोजनाले आफ्नो निकायको ढुंगा, वालुवा र पानी प्रयोग गरेकोले वार्षिक १० लाख कर लगाउने निर्णय गरी रकम जम्मा गर्नका लागि पत्राचार गरेको बताउँछन् । “गाउँ सभाबाट पारित गरेर आफ्नो क्षेत्रको स्रोतहरू उपयोग गरेकोले वार्षिक कर लगाउन निर्णय गरेका हौं,” उनले भने, “हामीले गाउँपालिकाको बजेट आन्तरिक आम्दानी ५० लाख रुपैयाँ पुऱ्याउने लक्ष्य राखेका छौं, स्थानीय सरकारलाई कर तिर्नुपऱ्यो नि !” उनले गाउँपालिका चलाउन आर्थिक रूपमा समस्या भएकोले कानूनबमोजिम नमिल्ने भएमा कि सरकारले दिनुपर्ने कि स्थानीयस्तरमा सञ्चालित आयोजनासँग लिनुपर्ने अवस्था रहेको बताए ।

जलविद्युत् प्रवर्द्धकहरूले भने आफूहरूले सरकारलाई तोकेबमोजिम वन, जग्गा, पानी लगायतका स्रोत उपयोग गरेवापत मासिक रूपमा कर तिरिरहेको र फेरि स्थानीय सरकारले पनि छुट्टै कर लगाउँदा अचम्भित बनेको प्रतिक्रिया दिएका छन् । “सबै जलविद्युत् आयोजनाहरूले सरकारलाई कर तिरिरहेका छन्, कानून बनेमा भोलि सरकारले स्थानीय सरकारलाई तिर्नु भनेमा हामी तिर्न तयार छौं, दोहोरो कर स्वीकार्य छैन,” स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इप्पान) का अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईले भने, “गाउँपालिकाले जलविद्युत् उत्पादनको अवस्थालाई र कानूनलाई नहेरी जुन कर तिर्नका लागि पत्र पठाएको छ, यसले हामीलाई अचम्भित बनाएको छ, यो गलत र कानून विपरित छ ।”

कानून नबनाई स्थानीय सरकारले कर लगाउने व्यवस्था गर्नु गलत हुने सरकारी अधिकारीहरूको पनि भनाइ छ । “कानून नै नबनाइ स्थानीय सरकारले अतिरिक्त कर लगाउन पाउँदैन, कानून बनाउँदासमेत संघीय सरकारको कानुनी व्यवस्थालाई हेरेर मात्र बनाउनुपर्छ,” प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगका कामु सचिव वैकुण्ठ अर्यालले भने । उनका अनुसार अर्थ मन्त्रालयले स्थानीय सरकारलाई करसम्बन्धी व्यवस्थाका लागि नमुना कानून बनाएर समेत पठाएको छ ।

शैलुङ गाउँपालिकाले कर तिर्न पत्राचार गरेपछि इपानले सोमबार विज्ञप्ति जारी गर्दै यसप्रति आपत्ति जनाएको छ । इपानले नयाँ नियम नआउँदासम्म पुरानै व्यवस्थाअनुसार कर तिर्ने उल्लेख गर्दै स्थानीय निकाय वा सरकारले थप करको भार नथपिदिन आग्रह पनि गरेको छ ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/११/१६

ठेउलेखोला जलविद्युतकाे काम रोकियो

दिल शिरीष

स्थानीयले जग्गाको मुआब्जा अस्वाभाविक माग गरेपछि ठेउलेखोला जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण रोकिएको छ। निर्माणको अन्तिम चरणमा पुगेको यस आयोजनासँग जैमिनी नगरपालिका वडा न. ५ का खगेश्वर शर्माले अस्वाभाविक मुआब्जा माग गरेका कारण अन्तिम समयमा निर्माण कार्य रोकिएको हो। शर्माको जग्गामा जम्मा १६ मिटर टनेल (पाइपलाइन) बनाउनुपर्ने भए पनि त्यसका लागि उनले एक करोड पाँच लाख रुपैयाँ मुआब्जा माग गरेरका छन्। परियोजनाका इन्जिनियर सूर्य अधिकारीले मुआब्जाका कारण अन्तिम समयमा काम रोकिएको जानकारी दिए। उनका अनुसार परियोजनाका लागि त्यस क्षेत्रमा प्रतिरोपनी तीन लाख ६० हजार रुपैयाँमा जग्गा अधिग्रहण गरिए पनि शर्माले एक करोड पाँच लाख रुपैयाँ माग गरेपछि टनेल बनाउने काम रोकिएको हो।

तर, जग्गा धनी खगेश्वर शर्माले भने आफ्नो कारणले नभई आयोजनाकै कारण काम अल्झिएको बताए। 'म त आयोजनाको काम छिटो होस् भन्ने पक्षमै छु', उनले भने, 'तर आयोजनाका कर्मचारीले मिल्ने विकल्पभन्दा पनि प्रहरी प्रशासनको आडमा पेलेर मिल्न बाध्य बनाउन खोज्दा काम अड्किएको छ।' जैमिनी नगरपालिका ५ बिनामारेका वडाध्यक्ष गोपालप्रसाद शर्माले आयोजना निर्माणका क्रममा भएको क्षतिलाई बोध गरेर आयोजनाले पनि उपर्युक्त प्रस्ताव गर्नुपर्ने बताए। 'अहिले दुवै पक्ष आआफ्नै अडानमा हुँदा समस्या देखिएको छ', उनले भने, 'स्थानीय बासिन्दासँग पनि पर्याप्त छलफल गरेर व्यावहारिक विकल्प आयोजनाले खोज्नुपर्छ अहिले प्रहरी प्रशासनको बलमा जर्वजस्ती मिल्नुपर्ने मिलाउनुपर्ने भन्ने प्रवृत्ति देखिएको छ। यसमा दुवै पक्षलाई जितको महसुस गराउने विकल्प खोजी हुन आवश्यक छ।' आयोजना प्रभावित क्षेत्रमा जग्गापर्नेलाई करिब ९० लाखभन्दा बढी रकम मुआब्जा वितरण गरिसकिएको आयोजना कार्यालयले जानकारी दिएको छ। १६ मिटरको टनेल निर्माणका लागि ४ घण्टा र अन्य काम गर्न जम्मा एक दिन लाग्ने भए पनि अवरोधका कारण दुई महिनादेखि काम हुन सकेको छैन। जग्गा विवादका विषयमा जिल्ला प्रहरी कार्यालय र जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा छलफल भए पनि अहिलेसम्म समाधान हुन सकेको छैन। अहिले समस्या समाधानका लागि समिति समेत गठन गरिएको छ। प्रतिरोपनी तीन लाख ६० हजार रुपैयाँमा जग्गा अधिग्रहण गरिए पनि शर्माले एक करोड पाँच लाख रुपैयाँ माग गरेपछि टनेल बनाउने काम रोकिएको हो।

२०७० चैतमा दुई वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने गरी निर्माण सुरु गरिएको साढे एक मेगावाटको ठेउलेखोला निर्माणका क्रममा भारतीय नाकाबन्दी, विनाशकारी भूकम्पका कारण दुई वर्ष ढिलाइ भएको थियो। २०७० मा विद्युत् आयोजना निर्माणको योजना बनाउँदा २६ करोड ५० लाख लागत अनुमान गरिएकामा विनाशकारी भूकम्प र नाकाबन्दीका बेला काम रोकिँदा काम गर्ने समय अवधि बढेको, नाकाबन्दीका बेला महँगोमा निर्माण सामग्री खरिदलगायत समस्याका कारण आयोजना निर्माण सम्पन्न गर्न ३३ करोडभन्दा बढी रुपैयाँ खर्च लाग्ने अधिकारीले बताए।

बाराही हाइड्रोपावर प्रालिले निर्माणको जिम्मा लिएको यस आयोजनामा पावरहाउस निर्माण, सबस्टेसन निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकेको छ। सर्कुवा र कुश्मीसेराको सिमानामा बाँध, बिनामारेको मसिना पुल नजिकै पावर हाउस निर्माण र कुश्मीसेराको टुनीबोटमा प्रसारण लाइन तयार गरिएको छ।

श्रोत: नागरीक, २०७४/११/१७

मध्यमस्यार्ड्डीको मर्मत सकियो, विद्युत् उत्पादन शुरु

लमजुडस्थित ७० मेगावाट क्षमताको मध्यमस्यार्ड्डी जलविद्युत् केन्द्रको बाँधको देब्रेतिर र विद्युत् गृहको मर्मत कार्य सम्पन्न भएको छ।

आयोजनाका प्रमुख पशुपतिराज गौतमका अनुसार तोकिएको समयभन्दा अगावै छ दिन १० घण्टामा आयोजनाको मर्मत कार्य सम्पन्न भई विहीबार साँझ १८:३० बजेबाट विद्युत् उत्पादन पुनःशुरु गरिएको छ। प्राधिकरणले मर्मत कार्य सम्पन्न गर्न १० दिन लाग्ने बताएको थियो। मर्मत यही फागुन ११ गतेदेखि शुरु भएको हो।

आयोजनाको बाँधको देब्रेतर्फको क्षेत्रमा भू-क्षयलाई रोक्न राखिएको संरचनाको मर्मत गत शुक्रबारदेखि शुरु गरिएको थियो।

वर्षाको पानीले हिर्काएर क्षति पुगेको ठाउँमा थप क्षति हुनबाट रोक्न पर्खाल लगाइएको प्रमुख गौतमले जानकारी दिए। मर्मतका क्रममा दैनिक ४०० मजदुर परिचालन गरिएको थियो। नेपाल विद्युत् प्राधिकरण भार प्रेषण केन्द्रले विहीबार साँझसम्म मात्रै आयोजना बन्द गर्न स्वीकृति दिएको थियो।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ र उपकार्यकारी निर्देशक हरराज न्यौपानले गत शनिबार केन्द्रको स्थलगत निरीक्षण गरी तोकिएकै समयमा मर्मतको काम सक्न निर्देशन दिएका थिए।

आयोजना प्रमुख गौतमका अनुसार आज आयोजनाले २८ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गरेको छ। आयोजनाको एउटा मात्रै मेशिन चलाइएको छ। अर्को मेशिन यही फागुन २३ गतेदेखि मात्रै सञ्चालनमा आउनेछ।

विद्युत्को माग बढी हुने साँझ र बिहानको समयमा ७० मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुने मध्यमस्यार्ड्डी बन्द हुँदा प्राधिकरणले कुलेखानीका दुवै आयोजना सञ्चालन गर्नुपरेको थियो।

मध्यमस्यार्ड्डी बन्द हुँदा प्रणालीमा कुनै समस्या नआएको र विद्युत् आपूर्ति अवरुद्ध नभएको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक घिसिङले जानकारी दिए। आयोजना बन्द हुँदा कुलेखानीको दुवै आयोजनाबाट ९२ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गरेर भार व्यवस्थापन गरिएको कार्यकारी निर्देशक घिसिङको भनाइ छ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/१७

अरुण तेस्रो परियोजनाद्वारा मुआब्जा वितरण

दीपेन्द्र शाक्य

अरुण तेस्रो परियोजनाका लागि जिल्ला प्रशासन कार्यालयले २ सय ५८ परिवारलाई मुआब्जा वितरण गरेको छ । उनीहरूलाई १ अर्ब ९५ करोड २५ लाख ३७ हजार १ सय ५ रुपैयाँ वितरण गरेको प्रमुख जिल्ला अधिकारी शिवराज जोशीले बताए । 'प्रभावित क्षेत्रका २ सय ५८ परिवारलाई बैंक मार्फत मुआब्जा वितरण गरिसक्यौं,' उनले भने, 'सबैलाई बैंक खाता खोल्न लगाएर वितरण गरेका हौं ।' उनले ११ परिवारलाई ४ करोड ८५ लाख वितरण गर्न बाँकी रहेको बताए । '११ परिवारमध्ये जग्गावाला केही विदेशमा रोजगारीका लागि गएका छन्,' उनले भने, 'विभिन्न कारणले मालपोतमा जग्गा रोक्का भएका र दर्ता नगरिएका जग्गावालाले मुआब्जा लगेका छैनन् ।' प्रक्रिया पूरा गरेर आए तत्कालै उपलब्ध गराउने उनले बताए । अरुण निर्माण हुँदा २ सय ६९ परिवार विस्थापित हुनेछन् ।

प्रजिअ जोशीका अनुसार २ अर्ब बढी अरुण प्रभावितले मुआब्जा पाउनेछन् । मुआब्जा निर्धारण समितिले भारतीय सतलज, प्रशासन र विस्थापितसँगको सहमतिमा रकम मुआब्जाको रकम निर्धारण गरेर वितरण गरेको उनले बताए । नुम, पाथीभरा, याफु, मकालु, पावाखोला र दिदिङका प्रभावितलाई मुआब्जा वितरण गरिएको हो । ९ लाखदेखि ६ करोड रुपैयाँसम्म एकै व्यक्तिले मुआब्जा लगेको जोशीले बताए ।

नुमका प्रभावित विमन पराजुली अहिले वितरण गरिएको मुआब्जाले प्रभावितहरू खुसी भएको बताए । 'प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दामा खुसियाली छाएको छ,' उनले भने, 'स्थानीयसँग समन्वय गरी भारतीय सतलज कम्पनीले प्रशासन मार्फत मुआब्जा वितरण गर्नु राम्रो भयो । 'लगानी बोर्डले मुआब्जा पाएकाहरूका लागि वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमसमेत सञ्चालन गरेको थियो ।

पाथीभरामा बाँध र दिदिङको पुखुवाबाट विद्युत् उत्पादन हुने आयोजनाबाट ९ सय मेगावाट उत्पादन हुनेछ । कुल एक खर्ब चार अर्ब लागतमा यो आयोजना निर्माण हुने जनाइएको छ । कुल २३ मिटर अग्लो बाँध बाँधी २२५ मेगावाट क्षमताको चार टर्बाइन मार्फत विद्युत् निकालिनेछ । प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयलाई प्रतिघर ३० युनिट बराबर निःशुल्क बिजुली प्रदान गरिने पीडीएम सन्झौता भएको छ ।

नेपालले प्राप्त गर्ने बिजुली छाडेर प्रवर्द्धकले ढल्केबर सबस्टेसन हुँदै भारतको मुजफ्फरपुरसम्म विद्युत् पुर्याउनेछ । सन् ०२२ सम्ममा काम सम्पन्न गर्ने भारतीय सजलज कम्पनीले सरकारसँग सन्झौता गरेको छ ।

नेपालले २१ दशमलव ९ प्रतिशत अर्थात् १ सय ९७ मेगावाट बिजुली निःशुल्क प्राप्त गर्नेछ ।

०६५ कात्तिक २७ देखि सतलजले अरुण-३ को इयामसाइड नुमकोफ्याक्सिन्दा र पावरहाउस दिदिङको पुखुवाबाट विस्तृत सर्भे थालेको थियो । सतलजले नुम, खाँदबारी, कुवापानी, काठमाडौँमा साइड कार्यालय सञ्चालन गर्दै कर्मचारी नियुक्तिलाई तीव्रता दिइरहेको छ । सदरमुकाम खाँदबारीबाट नुमको फ्याक्सिन्दासम्म कच्ची सडकको डोब खनिसकिएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/१६

माथिल्लो तामाकोसीको पाइप ढुवानी पूरा

माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाको सबैभन्दा ठूला सामानको रूपमा रहेको पाइप ढुवानी सकिएको छ । लट २ को पेनस्टक पाइपको ढुवानीले केही समस्या भए तापनि लट ३ को सबैभन्दा ठूला सामानको ढुवानी पूरा भएको हो ।

आयोजनाको सबैभन्दा ठूलो चुनौती विद्युत् उत्पादनका लागि प्रयोग हुने ठूला सामान ढुवानीमा थियो । तर आयोजनाले चुनौतीको रूपमा लिएको सबैभन्दा ठूलो सामान बोकेका तान्ने गाडीसहितको १३० टनसम्मका सामान विद्युत्गृहभित्र छिरिसकेका छन् । सबैभन्दा ठूलो सामान एमएसओभीपछि ५ वटा गाडीका सामान आयोजनास्थल पुगेपछि ठूला सामानको ढुवानी सकिएको आयोजनाले जनाएको छ । सबैभन्दा चुनौतीको एमएसओभी आयोजनास्थल पुगेको डेढ महिना भयो । त्यसपछि आएका सामान आयोजना पुगेको पनि २ साता बितिसकेको आयोजनाका प्रवक्ता डा. गणेश न्यौपानेले जानकारी दिए । यसको सफल ढुवानीले हामीलाई अत्यन्तै उत्साहित बनाएको उनले बताए । ति सामान नै विद्युत् उत्पादनका लागि आउने ठूला उपकरण अन्तिम भएको उनले बताए ।

एमएसओभी, जेनेरेटर, टर्बाइनलगायतका उपकरण आयोजनाको लट ३ को इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल अन्तर्गत पर्छ । लट ३ को इलेक्ट्रोमेकानिकलमा अष्ट्रियाको एन्ड्रिज हाइड्रो जीएमबीले गरेको छ । विद्युत्गृहभित्र धमाधम जडानको काम जारी छ । लट ३ का ठूला सामान ढुवानी सकिए तापनि अरु सामान ढुवानी भने जारी छ । विद्युत्गृह भित्रका अन्य सामान १२ चक्के गाडीबाटै ढुवानी हुन उनले बताए ।

आयोजनाको लट ३ अन्तर्गत आउँदो असारसम्म एउटा युनिट सञ्चालनमा ल्याउने तयारी छ । तर लट २ को हाइड्रोमेकानिकलको ठेकेदारले पाइप ढुवानी र जडानमा भएको विलम्बले आयोजनाको लक्ष्य भेट्न चुनौती छ । आयोजना हालसम्म ९४ प्रतिशत प्रगति भएको छ । आयोजनाको ४ लटमा काम भइरहेको छ । सिभिल र प्रसारणलाइनको काम पनि तीव्र गतिमा भए तापनि लट २ को सामान ढुवानीमा भएको ढिलाइले आयोजनाको काम प्रभावित भएको छ ।

जसअनुसार आयोजनाको सिभिल निर्माणमा चीनको सिनो हाइड्रो कर्पोरेशन, हाइड्रोमेकानिकलमा टेक्सम्याको इन्डिया लिमिटेड, इलेक्ट्रोमेकानिकलमा अष्ट्रियाको एन्ड्रिज हाइड्रो जीएमबी र प्रसारणलाइन तथा सबस्टेसन निर्माणमा भारतको केईसी इन्टरनेसनल लिमिटेडले काम गरिरहेका छन् ।

हाइड्रोमेकानिकलको ठेकेदारले बाँधमा राखिने गेट, पेनस्टक पाइपलगायतका सामान समयमा साइटमा नपुग्दा सिभिलको कामसमेत प्रभावित भएको छ । हाइड्रोमेकानिकलका सामान नहुँदा भूकम्प जानुभन्दा अघिदेखि नै सिभिल ठेकेदारले गेट राख्ने भाग छाडेर काम गर्दै आएको छ ।

आयोजनाको सुरुमा ३५ अर्ब २९ करोड लागतअनुमान गरे तापनि भूकम्प, नाकाबन्दी डलरको मूल्य

वृद्धिलगायतका कारण ४६ अर्ब पुग्ने अनुमान गरिएको छ । आयोजनामा हालसम्म ३९ अर्ब बढी खर्च भइसकेको छ ।

दिलबहादुर केसी

श्रोत: अभियान, २०७४/११/१६

सिङ्गटी-लामोसाँघु १३२ केभी दर्शेअघि

नसकिए थप विद्युत् खेर जाने

प्रसारण लाइन निर्माणको ठेक्का सम्झौता भएको ८ वर्षमा सिङ्गटी-लामोसाँघु प्रसारण लाइन सम्पन्न हुने सम्भावना देखिएको छ । निर्धारित समयतालिकाअनुसार नै काम भए आगामी दर्शेसम्ममा उक्त प्रसारण लाइन विद्युत् प्रवाहका लागि तयार हुने प्रसारण आयोजनाले जानकारी दिएको छ । ४० किलोमिटरको उक्त प्रसारण आयोजनाको हाल टावरका लागि खाल्डो खन्ने काम हुँदै छ । जम्मा १ सय २५ ओटा टावरमध्ये फागुनभित्र करीब ४५ ओटा टावरका लागि आवश्यक खाल्डो खन्ने काम सकिनेछ । ठेकेदारका कारण उक्त प्रसारण आयोजना निर्माणमा ढिलाइ भइरहेको थियो । तर, अहिले भने काम धमाधम अघि बढिरहेको प्रसारण अयोजना प्रमुख राजन ढुङ्गेल बताउँछन् । 'आउँदै गरेको वर्षाअगाडि टावरको फाउण्डेशनको काम सक्ने योजनाका साथ काम भइरहेको छ,' उनले भने, 'त्यसैगरी वर्षामा टावर ठड्याउने र तार तान्ने काम हुन्छ ।' फाउण्डेशन तथा टावरका लागि आवश्यक सामग्री आयात गर्न नयाँ व्यवस्था लागू भएकाले कागजी प्रक्रियामा समय लागेको आयोजना प्रमुख ढुङ्गेलले बताए । 'आवश्यक सामान ल्याउन अर्थ मन्त्रालयबाट एक्जिम कोड लिनुपर्ने व्यवस्था छ,' उनले भने, 'तर, विदेशी आयातकर्ताका सन्दर्भमा स्पष्ट व्यवस्था नभइसकेकाले समय लागिरहेको छ ।' १ हप्ताभित्र कागजातको काम सकी ठेकेदारलाई सामान ल्याउने बाटो खोल्दिने प्रक्रियामा आयोजना लागेको छ । ठेकेदारले शुरूमा ४० ओटा टावर आयात गरी जडान गर्ने तयारी गरेको छ । त्यसपछि अर्को दुई चरण गरी भारतमा निर्मित टावरका लागि आवश्यक सम्पूर्ण सामग्री आउनेछन् । प्रसारण लाइनका लागि आवश्यक तार भने नेपालकै उद्योगबाट

खरीद गरिनेछ ।

भारतीय ठेकेदार कम्पनी अरावली इन्फ्रा पावरसँग प्राधिकरणले सन् २०१० अक्टोबरमा सबस्टेशनका साथै उक्त प्रसारण लाइन निर्माणको ठेक्का सम्झौता गरेको हो । सोअनुसार उसले त्यसको २ वर्षभित्र सिङ्गटीमा सबस्टेशनसहित प्रसारण लाइन निर्माण गरिसक्नुपर्ने थियो ।

ठेकेदारले काम अघि नबढाउँदा प्राधिकरण सम्झौता तोड्ने निष्कर्षमा पनि पुगेको थियो । तर, यसै वर्षको दोस्रो महीनादेखि निर्माणको काम अघि बढेको हो । समयमा निर्माण शुरू नभएका कारण उक्त प्रसारण लाइनमा जोडिने कतिपय जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण प्रारम्भ पनि समयमा हुन सकेन ।

हाल उक्त प्रसारण लाइनमा जोडिने गरी पीपीए सकिएका आयोजनाको सङ्ख्या ६ ओटा रहेको छ ।

त्यसमध्ये खानीखोला-१ को ४० मेवामध्ये २५ मेवा विद्युत् उत्पादन वैशाखतिरबाट शुरू हुनेछ । तर,

प्रसारण लाइन नबनेका कारण उक्त आयोजनाको विद्युत् खेर जानेछ । सोही प्रसारण लाइन तथा

सबस्टेशनको अभावमा सिप्रिङ खोला जलविद्युत् आयोजना (१० मेवा)को वर्षाको बिजुली खेर गइरहेको छ

। त्यसले गर्दा आयोजनाले उत्पादित विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा दिनुको साटो माथिल्लो तामाकोशी

जलविद्युत् आयोजनाको निर्माणमा दिइरहेको छ । तर, वर्षाको विद्युत् तामाकोशीलाई चाहिनेभन्दा बढी

हुने हुँदा खेर जाने गरेको हो । अब उक्त प्रसारण लाइन बन्न जति धेरै समय लाग्दै जान्छ, सो क्षेत्रबाट उत्पादित विद्युत् खेर जाने मात्रा उति नै बढ्दै जानेछ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/१७

माथिल्लो तामाकोसीले सेयर जारी गर्दै

माथिल्लो तामाकोसी आयोजनाले आयोजना प्रभावित स्थानीय र सर्वसाधारणका लागि सेयर जारी गर्ने भएको छ । आयोजनाले स्थानीयका लागि १० प्रतिशत र सर्वसाधारणका लागि १५ प्रतिशत सेयर जारी गर्ने तयारी गरेको हो । ४ सय ५६ मेगावाटको आयोजना दोलखाको बिगु गाउँपालिका १ लामाबगरमा निर्माणाधीन छ । आयोजनाले स्थानीयका लागि १ अर्ब ५ करोड र सर्वसाधारणका लागि १ अर्ब ५८ करोड बराबरको सेयर जारी गर्न लागेको हो ।

तीन साताभित्र स्थानीयबासी र सर्वसाधारणका लागि सेयर जारी गर्ने आयोजनाको तयारी छ । आयोजनाले गत महिना नै धितोपत्र बोर्डमा सेयर जारी गर्ने अनुमति माग्दै पत्र पठाएको थियो । बोर्डले अनुमति दिनुअघि आयोजनासँग वासलातलगायतका कागजात माग गर्दै पत्र पठाएको छ ।

‘हामीले आयोजनासँग ब्यालेन्स सिट मागेका छौं । त्यो आउने बित्तिकै केही दिनमा सेयर जारी गर्ने स्वीकृति दिन्छौं,’ बोर्डका कार्यकारी निर्देशक निरजगिरीले भने ।

आयोजनाले पनि केही दिनमै बोर्डको पत्रको जवाफ दिने जनाएको छ । ‘बोर्डले मागेको कागजातसहित एक साताभित्र पत्र पठाउँछौं,’ आयोजनाका प्रवक्ता गणेशराज न्यौपानेले भने, ‘बोर्डले अनुमति दिने बित्तिकै सेयरजारी गछौं ।’

आयोजना प्रभावित स्थानीयले कम्तीमा ३० देखि ३ सय कित्ता सेयरसम्म किन्न पाउनेछन् ।

अन्य सर्वसाधारणले भने १० कित्ताभन्दा माथि खरिद गर्न पाउनेछन् ।

आयोजनाको निर्माण कार्य ९४ प्रतिशत सम्पन्न भएको भनिए पनि पछिल्लो समय प्रगति सुस्त छ । आयोजनाको निर्माण पक्षले पूर्वाधारको समस्याका कारण ढिलाइ भएको बताएको छ । खाडीचौरदेखि चरिकोटसम्मको ६० किलोमिटर बाटो कच्ची भएकाले ठूला मेसिनहरू आयोजना स्थलसम्म पुर्याउन कठिनाइ भएको आयोजनाको भनाइ छ ।

२०६७ मा निर्माण सुरु भएको आयोजना २०७१ अन्तिममा सक्ने लक्ष्य थियो ।

आयोजनाको लागत सुरुमा करिब ३६ अर्ब अनुमान गरिएपनि ३८ अर्बभन्दा बढी खर्च भइसकेको छ । भूकम्प नाकाबन्दीलगायतका कारणले समय र लगानी बढ्दै गएको आयोजनाको भनाइ छ ।

श्रोत: १२खरी इटकम्, २०७४/११/१७

एउटै खोलामा ७ वटा जलविद्युत् आयोजना, २६ अर्ब लगानी

मोदी खोलामा सातवटा जलविद्युत् आयोजना बन्ने भएका छन् ।

हालसम्म मोदीमा दुईवटा आयोजना निर्माण भई सञ्चालनमा छन् भने दुईवटा निर्माणाधीन छन् । अन्य तीनवटा आयोजना निर्माणको प्रक्रियामा छन् । पोखरा-बाग्लुङ राजमार्ग सञ्चालनमा आएसँगै मोदीखोलामा जलविद्युत् आयोजना निर्माणको बाटो खुलेको हो ।

सन् २००० देखि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले निर्माण शुरु गरेको १४ दशमलव ८ मेगावाटको मोदीखोला जलविद्युत् आयोजनाले २०५७ देखि उत्पादन शुरु गरेको थियो । त्यसैगरी २०६९ मा युनाइटेड मोदी हाइड्रोपावर कम्पनीले निर्माण गरेको युनाइटेड मोदी-१ आयोजनाबाट १० मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ । अहिले मनाङ ट्रेड लिंकको २० मेगावाटको तल्लो मोदी र चौधरी गुपको १५ दशमलव १ मेगावाटको मध्यमोदी आयोजना निर्माणाधीन अवस्थामा छ । तल्लो मोदीको ९५ प्रतिशतभन्दा बढी काम तथा मध्यमोदीको करिब आधा काम सकिएको आयोजनाले जनाएको छ ।

तल्लो मोदीको निर्माणमा ढिलाइ भएको आयोजना प्रमुख पवनकुमार यादवले जानकारी दिए । मोदीखोलामा पछिल्लो समय विद्युत् प्राधिकरणले दुईवटा तथा युनाइटेड मोदी हाइड्रो पावर कम्पनीले एउटा आयोजना निर्माण गर्दैछ । प्राधिकरणले ४२ मेगावाटको अपर मोदी 'ए' र १८ दशमलव २ मेगावाटको अपर मोदी निर्माण गर्ने प्रक्रिया थालेको छ । युनाइटेड मोदीले १० दशमलव पाँच मेगावाटको युनाइटेड मोदी-२ निर्माण थाल्न सर्वसाधारणबाट लगानी जुटाएको थियो ।

प्राधिकरणले अपर मोदी 'ए' र अपर मोदी निर्माणको काम अघि बढाएको छ । आयोजना प्रमुख सञ्जीवमान राजभण्डारी १० महिनाभित्र डिपीआर तयार हुने बताउँछन् । सातवटा आयोजनाबाट १३० मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुने छ । हाल सञ्चालनमा रहेका मोदीखोला र युनाइटेड मोदीबाट २४ मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ । निर्माणाधीन १५ दशमलव १ मेगावाटको मध्यमोदी आयोजनाको लागत अनुमान रु तीन अर्ब रहेको छ भने तल्लो मोदीको निर्माण लागत रु साढे तीन अर्ब अनुमान गरिएको छ । मोदीखोलामा मात्रै जलविद्युत् आयोजनामा कम्तीमा रु २६ अर्ब लगानी हुने देखिएको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/१७

पश्चिम सेती अघि बढाउन अझै समस्या

चिनियाँ राजदूत यू होडले थालिन् पहल

श्री गर्जेजका अधिकारी नेपाल आउने

करिब ३० वर्षअघिबाट चर्चा सुरु भएको पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजना निर्माणको प्रक्रिया अघि बढाउन सरकारी निकाय र चिनियाँ कम्पनीबीच अझै समस्या देखिएको छ । ७ सय ५० मेगावाट क्षमताको बहुचर्चित जलाशययुक्त आयोजना निर्माण गर्न विद्युत् प्राधिकरण र चिनियाँ कम्पनी श्री गर्जेजअन्तर्गतको चाइना इन्टरनेसनल वाटर एन्ड इलेक्ट्रिक (सीडब्लूई) बीच गत कात्तिकमा समझदारी भएको थियो । सम्झौतापछिका केही विषयमा नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, लगानी बोर्ड र कम्पनीबीच समझदारी हुन नसक्दा निर्माणमा अझै समस्या देखिएको हो ।

ऊर्जा मन्त्रालयका एक अधिकारीका अनुसार विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) मा श्री गर्जेजको असहमति छ । पछिल्लो समय जलाशययुक्त आयोजनाहरूका लागि हिउँदमा १२ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षामा ८ रुपैयाँ १५ पैसामा प्राधिकरणले बिजुली किन्ने गरी दर निर्धारण गरेको छ । तर, कम्पनी भने उक्त दर र भुक्तानीको मोडालिटीमा सहमत भइसकेको छैन । ‘अहिले नै दर उच्च छ,’ ती अधिकारीले भने, ‘धेरै बढाउन त कसरी सकिएला ?’ हालसम्म आयोजनाबारे अध्ययन प्रतिवेदन र लगानीबारे श्री गर्जेजले नेपाली पक्षलाई कुनै जानकारी नदिएको ती अधिकारीले बताए ।

समस्या बढ्दै गएपछि नेपालका लागि चिनियाँ राजदूत यू होडले पहल थालेकी छन् । उनको पहलमा निर्माण गर्ने जिम्मेवारी पाएको चिनियाँ कम्पनीका अधिकारीहरू छलफल गर्न यसै साता नेपाल आउने भएका छन् । ‘कम्पनीका प्रतिनिधि यसै साता नेपाल आउने जानकारी पाएको छु । उनीहरू आएपछि छलफलका बाँकी विषय तय हुन्छन्,’ लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महाप्रसाद अधिकारी भने, ‘यसै साता हुने छलफलबाट काम अगाडि बढ्न सक्नेछ ।’

यो आयोजना निर्माणको चर्चा सुरु भएको २०४२/४३ सालबाट हो । तर, विभिन्न कारणले हालसम्म यो आयोजना निर्माणले गति लिन सकेको छैन । पछिल्लो समय गत कात्तिकमा श्री गर्जेज र प्राधिकरणले नेपालमा संयुक्त कम्पनी स्थापना गरी निर्माण गर्ने सम्झौता भएको थियो । १ खर्ब ८० अर्ब रुपैयाँ लागत लाग्ने अनुमान गरिएको यो आयोजनामा २५ प्रतिशत प्राधिकरण र ७५ प्रतिशत लगानी चिनियाँकम्पनीको हुनेछ ।

‘पछिल्लो समय सम्झौता भएको चार महिना बित्न लागिसक्दा पनि प्रक्रिया अघि बढ्न सकेन,’ बोर्डका अर्का अधिकारीले भने, ‘यसमा राजदूत होडले पहल सुरु गरेकी हुन् । अब अघि बढ्ने अनुमान छ ।’

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले श्री गर्जेजका प्रतिनिधि नेपाल आउने जानकारी पाए पनि छलफलका विषयबारे जानकारी नभएको बताए । ठूलो आयोजना भएकाले यसबारे ससाना विषयको विवादले लामो समय लिने गरेको छ । सन् २०१२ मा सरकार र सीडब्लूईबीच आयोजना निर्माण गर्ने समझदारीपत्र (एमओयू) भएको थियो । तत्कालीन ऊर्जामन्त्री पोस्टबहादुर बोगटीले यो आयोजनाको एमओयू गर्दा सम्झौता गर्नुपूर्व मुलुकभित्र सरोकारवाला निकायसँग पर्याप्त छलफल नगरेको भन्दै विवाद भएको थियो ।

विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन (डीपीआर) नगरी आयोजना सिधै श्री गर्जेजलाई दिएकामा तत्कालीन प्रतिपक्षी नेपाली कांग्रेसले विरोध जनाएको थियो । एमओयू भएको ६ महिनापछि तत्कालीन ऊर्जा सचिव, अर्थ सचिव, लगानी बोर्डका अधिकारीहरू चीन गएर प्रवर्द्धक कम्पनीसँग पुनः छलफल गरेका थिए । छलफलपछि पुनः केही बुँदा थप गरिए । प्रसारण लाइन, प्रभावित बासिन्दा, सुदूपश्चिमको औद्योगीकरणका लागि विद्युत्को उपयोग, पानीको बहुउद्देश्यीय प्रयोजन, स्थानीयलाई सेयरलगायत विषयमा एमओयूमा हेरफेर भएपछि यो आयोजना पुनः अघि बढ्यो ।

सम्झौता र श्री गर्जेजको सुस्तता र प्रतिबद्धताअनुसारका काम नभएकाले एमओयू भएको करिब दुई वर्षसम्म आयोजनाको काम पुनः अघि बढ्न सकेको थिएन । गत वर्ष प्रवर्द्धक कम्पनीका अध्यक्ष लु चुनको नेतृत्वमा ११ सदस्यीय टोली नेपाल आई विदेशी लगानी स्वीकृति गरिदिन बोर्डसमक्ष प्रस्ताव पेस गरेका थिए । श्री गर्जेजतर्फको करिब १ खर्ब ६० अर्ब रुपैयाँ विदेशी लगानी स्वीकृत पनि भयो । प्राधिकरणले लगानी गर्ने भनिएको २५ प्रतिशत हिस्साबारे भने नेपाल पक्ष र चिनियाँ कम्पनीबीच लामो समय समझदारी नै हुन सकेन । लामो समयको छलफलपछि कम्पनी खोल्ने, आयोजनाको सर्वेक्षण गर्ने विषयमा लगानी बोर्ड, प्राधिकरण र प्रवर्द्धकबीच गत कात्तिकमा समझदारी जुटी सम्झौता भएको हो ।

चिनियाँ सरकारको लगानी रहेको श्री गर्जेजले २२ हजार ५ सय मेगावाटको विश्वकै ठूलो आयोजना बनाइसकेको छ । विभिन्न स्थानमा गरी ३० हजार मेगावाटका आयोजना उसले बनाइसकेको छ । सन् २०२० सम्ममा गर्जेजले बनाएका आयोजनाबाट ८० हजार मेगावाट बिजुली उत्पादन हुनेछ । पश्चि सेती आयोजनाबाट भने प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष रूपमा १८ हजार स्थानीय लाभान्वित हुनेछन् । श्री गर्जेजले यो आयोजना पाउनुपूर्व अस्ट्रेलियाको स्नोई माउन्टेन इनर्जी कर्पोरिसन (स्मेक) ले अनुमति पाएको थियो । अनुमति लिएको १४ वर्षसम्म स्मेकले लगानी जुटाउन नसकेपछि सरकारले अनुमतिपत्र खारेज गरेको थियो । उसले ३ करोड अमेरिकी डलर (करिब २ अर्ब रुपैयाँ) खर्चेर आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरेको थियो । कम्पनीले काठमाडौं, डोटी र डडेल्धुरामा कार्यालयसमेत स्थापना गरेको थियो । २०५४ मा अनुमति पाएको स्मेकसँगको सम्झौता २०६८ साउनमा खारेज भयो ।

पटकपटक म्याद थप्दा पनि कम्पनीले आर्थिक स्रोत जुटाउन नसकेपछि सम्झौता खारेज भएको हो । सोही वर्ष आयोजना निर्माणको जिम्मा श्री गर्जेजलाई दिने निर्णय भएको हो । श्री गर्जेजले २०६८ मा गरेको सम्झौतामा आयोजना सन् २०१४ देखि निर्माण सुरु गरी २०१९ को डिसेम्बरमा निर्माण गरिसक्ने उल्लेख छ । तर, प्राधिकरणसँग चार महिनाअघि भएको संयुक्त लगानी सम्झौतामा आयोजनाको निर्माण अवधिबारे उल्लेख छैन ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/१८

राहुघाट आयोजना निर्माण अझै शुरु भएन

ठेक्का सम्झौता भएको तीन महीना बिते पनि राहुघाट जलविद्युत् आयोजना निर्माणको काम शुरु हुन सकेको छैन ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले बनाउन लागेको ४० मेगावाट क्षमताको राहुघाट निर्माणका लागि गत मङ्सिर ७ गते भारतीय निर्माण कम्पनी जयप्रकाश एशोसिएट्ससँग रु. ६ अर्बमा ठेक्का सम्झौता भएको थियो ।

ठेक्का सम्झौता भएको तीन महीनासम्म पनि आयोजना निर्माण शुरु नहुँदा स्थानीय निराश भएका म्याग्दी उद्योग वाणिज्य सङ्घका द्वितीय उपाध्यक्ष राजेश शाक्यले बताए । ‘आयोजना निर्माणमा भएको ढिलाइले पुरानै समस्या दोहोरिने चिन्ता छ,’ उनले भने, ‘सन् २०२१ सम्ममा सम्पन्न गर्नुपर्ने सम्झौता भए पनि तीन महीना त्यत्तिकै बित्यो ।’

आयोजना प्रमुख श्रीराम पाण्डेले ऋण लगानीकर्ता भारतीय एक्जिम बैङ्कमा कम्पनी स्वीकृतिका लागि पठाएको पत्रको उत्तरको प्रतीक्षामा रहेको बताए । बैङ्कले ठेक्का सम्झौता स्वीकृत गरेपछि निर्माण कम्पनीले काम अघि बढाउने उनको भनाइ छ ।

इञ्जिनियरिङ, प्रोक्योमेन्ट एण्ड कन्सल्टिङ (इपिसी) मोडेलमा निर्माण हुन लागेको सो आयोजनाको सिभिल र हाइड्रोमेकानिकलको काम गर्न रु. ६ अर्बमा ठेक्का सम्झौता भएको छ । ३२ मेगावाट क्षमतामा डिजाइन गरिएको सो आयोजना पुनः डिजाइनका क्रममा ८ मेगावाट बढाएर ४० मेगावाट पुऱ्याइएको थियो ।

रघुगंगा गाउँपालिकाको पिप्ले, दग्नाम र झिँमा आयोजनाका लागि आवश्यक २ सय ८२ रोपनी जग्गा अधिग्रहण भइसकेको छ । प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दालाई मुआब्जा वितरण लगभग भइसकेको छ । बाँधस्थलमा निर्माण गर्नुपर्ने आधारशिविरका लागि थप जग्गा खरीद गर्न आयोजनाले अधिग्रहणको काम अगाडि बढाएको छ ।

राहुघाट कालीगण्डकीको सहायक नदी हो । उक्त आयोजना कम्पनी मोडेलमा निर्माण गर्न लागिएको छ । रघुगंगा गाउँपालिका-३ पिप्लेमा रघुगंगा हाइड्रोपावर लिमिटेडको कार्यालय स्थापना गरिएको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत काशीनाथ दाहालले बताए । कर्मचारी र सर्वसाधारणका लागि पनि शेयर विक्री गर्ने योजना छ ।

रघुगंगा गाउँपालिकाको झिँ र दग्नामको सिमानामा बाँध रहने सो आयोजनाको विद्युतगृह बेनी जोमसोम सडक छेउमा पर्ने तिल्केनीचौरमा रहने बताइएको छ । पिप्लेमा आवासगृह भवन निर्माणको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

विद्युतगृहदेखि बाँध रहने ठाउँसम्म ह्याक खोलिएको छ । पुरानो कम्पनीले ६३ मिटर मात्र सुरुङ खनेको थियो । उक्त आयोजनाबाट उत्पादीत विद्युत कालीगण्डकी प्रशारण लाईनमार्फत केन्द्रिय प्रशारण लाईनमा जोडिने बताइएको छ । रासस

श्रोत: १२खरी इट्कम्, २०७४/११/१८

चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाले माग पूरा नगरेको भन्दै आमरण अनशन

आफ्ना माग पूरा नभएको भन्दै शैल्यशिखर नगरपालिका-१ बारीलका स्थानीय चमेलिया जलविद्युत्को विद्युत् गृह नजिक बिहीबारबाट आमरण अनशनमा बसेका छन् ।

चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाले निर्माण कार्य शुरु गरेदेखि नै आफूहरूसँग गरेका प्रतिबद्धता पूरा नगरेको भन्दै उनीहरु आमरण अनशनमा बसेका हुन् । सो ठाउँका स्थानीय खानेपानी मूल संघर्ष समिति गठन गरेर आमरण अनशनमा बसेका हुन् ।

संघर्ष समितिले आयोजना निर्माणका क्रममा सुकेका खानेपानी र सिँचाइको स्थायी र दीर्घकालीन समाधान गर्नुपर्ने, आयोजनाबाट प्रत्यक्षरूपमा विस्थापित शैल्यशिखर नगरपालिका, मार्मा गाउँपालिका र बैतडीको डिलाशैनी गाउँपालिकाभरिमा निःशुल्क विद्युत्को व्यवस्था गर्नुपर्ने, चालु आर्थिक वर्षभित्र दार्चुला र बैतडी जिल्लालाई विद्युत् भार कटौती मुक्त जिल्ला घोषणा गर्नुपर्ने माग राखेको छ ।

यस्तै बाँध स्थलदेखि टेलरेससम्म चमेलियामा पानी छोड्नु पर्ने, आयोजना निर्माणका क्रममा भएको भ्रष्टाचारको छानबिन गरी दोषीमाथि कारबाही गर्नुपर्ने र स्थानीयसँग आयोजनाले गरेका सम्झौता तत्काल कार्यान्वय गर्नुपर्ने माग राखेका छन् । फागुन ११ गते संघर्ष समितिले एक अपिल जारी गर्दै आयोजनासँग उक्त माग राखेको थियो । आयोजनाले आफूहरुका जायज मागलाई कुनै वास्ता नगरेका कारण आमरण अनशन बस्नुपरेको खानेपानी मूल संघर्ष समितिका सचिव सुरेन्द्र तितराले जानकारी दिए ।

संघर्ष समितिका अध्यक्ष शंकर खडायत, सचिव सुरेन्द्र तितरा तथा समितिका सल्लाहकार सदस्य परमानन्द खडायतले बिहीबारबाट आमरण अनशन शुरु गरेका छन् ।

चमेलिया विद्युत् गृहको सुरक्षा र काममा बाधा नपर्ने गरी स्थानीय प्रशासन सुरक्षा निकायमा जानकारी गराइ आफूहरुले वडा नम्बर १ को नवनिर्मित भवनको प्रांगणबाट अनशन शुरु गरेको समितिका अध्यक्ष शंकर खडायतले जानकारी दिए । रासस